T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ULUS-DEVLET, MİLLİYETÇİLİK VE BASIN: SELF-DETERMİNASYON BAĞLAMINDA KUZEY IRAK VE KATALONYA REFERANDUMLARININ TÜRK BASININDAKİ TEMSİLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. A. Fulya ŞEN

HAZIRLAYAN
Sezer YILDIZ

ELAZIĞ-2018

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ULUS-DEVLET, MİLLİYETÇİLİK VE BASIN: SELF-DETERMİNASYON BAĞLAMINDA KUZEY IRAK VE KATALONYA REFERANDUMLARININ TÜRK BASININDAKİ TEMSİLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. AYŞE FULYA ŞEN

HAZIRLAYAN
SEZER YILDIZ

Jürimiz, 13/ 07/ 2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:
1. Doç. Dr. Ayşe Fulya ŞEN
2. Dr. Öğr. Üyesi Feridun NİZAM
3. Dr. Öğr. Üyesi M. Barış YILMAZ

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun .....tarih ve .... sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Ulus-Devlet, Milliyetçilik ve Basın: Self-Determinasyon Bağlamında Kuzey Irak ve Katalonya Referandumlarının Türk Basınındaki Temsili

Sezer YILDIZ

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İletişim Bilimleri Anabilim Dalı

Elazığ – 2018, Sayfa: VIII+ 59

Self-determinasyon, kendi kaderini tayin etme hakkı 20. Yüzyıl da Avrupa'da uygulanmaya başlayan bir olgu olup, kimi halklar devlet ayrılma yoluyla bağımsızlık kazanmak amacıyla, kimileri de özerklik kazanmak için kullanmaya çalışmışlardır. Bu bağlamda da konumuzu oluşturan Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarını self-determinasyon bağlamında ele almak mümkündür.

Günümüzde medya tüm geçerliliğini ve gücünü artırarak sürdürmektedir. Bu durum haber medyasına, haber basınında da görülmektedir. Basın en güçlü işlevlerinden biri temsil yoluyla gerçekliği yeniden üretmektir. Bu noktada bu çalışma da yakın zamanda gerçekleştirilmiş olan Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarının self-determinasyon bağlamında Türk basınında nasıl ele alındığı incelenecektir. Türk basınının bu iki referanduma nasıl yaklaştığı, self-determinasyon bağlamında ele alıp almadığı, referandumları hangi kavramlar üzerinden değerlendirdiğini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Ayrıca medyanın milliyetçiliği yeniden üretim noktasında nasıl temsiller gerçekleştirdiği üzerinde durulmuştur. Bu inceleme seçilmiş olan Cumhuriyet, Sabah, Habertürk, Hürriyet ve Bianet gazeteleri üzerinden gerçekleşmiştir. Bunun yanında elde edilen veriler yöntem olarak içerik ve söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ulus-Devlet, Milliyetçilik, Self-Determinasyon, Kuzey Irak, Katalonya, Referandum

ABSTRACT

Master Thesis

Nation-State, Nationalismand the Press: Representation of the Northern Iraq and Catalonia Referendums in the Turkish Press in the Context of Self-Determination

Sezer YILDIZ

Fırat University

Social Sciences Institute

Communication Science Department

Elazığ - 2018, Page: VIII + 59

Self-determination, the right to self-determination In the 20th century, Europe beganto be implemented, and some people stried to gainin dependence through states ecessionando thers to gainautonomy. In this context, it is possible to discuss the Northern Iraq and Catalonia referendums, which form the position, in the context of self-determination.

Today, the media is continuing to in crea seall its validity and power. This is seen in the news media, in the news press. The press reproduces reality through representation, one of its most powerful functions. At this point, this study will examine how there cent referendums on Northern Iraq and Cataloniaa rehandled in the Turkish press in the context of self-determination. It is aimed to show how the Turkish press approached these two referendums, whether theyad dress them in the context of self-determination, and which concepts the yevaluate referendums. This review has beenconducted on selected Cumhuriyet, Sabah, Habertürk and Bianet newspapers. Inaddition, the obtained data were analyzed as a method of contentand discourse analysis.

KeyWords: Nation-State, Nationalism, Self-Determination, NorthernIraq, Catalonia, Referendum

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **II**
ABSTRACT ..... **III**
İÇİNDEKİLER ..... **IV**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **VI**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **VI**
ÖNSÖZ ..... **VIII**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1.MEDYA VE SİYASET İLİŞKİSİNE KURAMSAL BAKIŞ **5**
1.1.Medya- Siyaset İlişkisi ve Medyanın Yapısal Yanlılığı 5
1.2.Medya İktidar İlişkileri 10

İKİNCİ BÖLÜM

2.MEDYA VE MİLLİYETÇİLİK **13**
2.1. Milliyetçiliğin Medyada Yeniden Üretimi 13
2.2. Literatür İncelemesi 17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.KUZEY IRAK VE KATALONYA REFERANDUMLARININ TÜRK BASININDAKİ TEMSİLİ **22**
3.1.Araştırmanın Yöntemi 22
3.1.1.İçerik Çözümlemesi 22
3.1.2.Eleştirel Söylem Çözümlemesi 24
3.2. Varsayımlar 27
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 27
3.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları 28
3.5.Araştırmanın Bulguları 28
3.5.1.Kuzey Irak Referandumu İçerik Çözümlemesi 28
3.5.2.Katalonya Referandumu İçerik Çözümlemesi 33
3.5.3.Ortak tablolar 37
3.6.Eleştirel Söylem Çözümlemesi 39
3.6.1. Özet (Başlık ve Giriş Paragrafı) 39
3.6.2. Ana Olay 43
3.6.3.Arka Plan Bilgisi: Bağlam ve Tarih 46

SONUÇ **49**
KAYNAKÇA **52**
EKLER **56**
Ek 1. Orjinallik Raporu 56
ÖZGEÇMİŞ **57**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1:1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Gazetelerdeki Kuzey Irak ve Katalonya Referandumu Konulu Haber Sayıları **28**

Tablo 2: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Kuzey Irak Referandumu Konulu Haberlerde Durum Tanımlayıcısı Olarak Seçilen Aktörler **30**

Tablo 3: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Gazetelerin Kuzey Irak Referandumu Konulu Haberlere Yaklaşım Biçimleri **31**

Tablo 4: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Gazetelerde Kuzey Irak Referandumu Konulu Haberlerde Yer Alan Görüşlerin İçerikleri **32**

Tablo 5: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Katalonya Referandumu konulu Haberlerde Durum Tanımlayıcısı Olarak Seçilen Aktörler **33**

Tablo 6: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Gazetelerin Katalonya Referandumu Konulu Haberlere Yaklaşım Biçimleri **34**

Tablo 7: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Gazetelerde Katalonya Referandumu Konulu Haberlerde Yer Alan Görüşler **35**

Tablo 8: Gazetelerde Katalonya Referandumu Konulu Haberlerde Yer Alan Görüşlerin İçerikleri **36**

Tablo 9: Kuzey Irak ve Katalonya Konulu Haberlerde Self-determinasyon Kavramının kullanımı **37**

Tablo 10: Gazetelere göre Kuzey Irak ve Katalonya Referandumunu Tanımlayan Kavramların Kullanımı **38**

KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BM: Birleşmiş Milletler

IKBY: Irak Kürt Bölgesel Yönetimi

ÖNSÖZ

Hazırlamış olduğum bu tez çalışmam da tez konusu belirlemeden, planlanmasında araştırılmasında ve oluşum aşamalarının tamamında ilgisini, desteğini ve yardımını esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübesinden yararlandığım, tez süreci boyunca beni yönlendiren ve çalışmamı bilimsel kurallara uygun hale getirmem de büyük katkıları olan tez danışmanım sayın Doç. Dr. Ayşe Fulya ŞEN'e, tüm eğitim hayatımda boyunca bana maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aile üyelerim olan, annem Gül YILDIZ, babam Mehmet YILDIZ ve kardeşim Ezgi YILDIZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Ulus-devletin oluşmasını, dünya üzerinde devletler tarafından kabul edilen bir anlayış olmasına temel etken kapitalist ekonomidir. Ticari açıdan gelişen, endüstri çağının yeni hakim sınıfı olan burjuvazinin yönetimin başında olma arzusu kapitalizmin ulus-devlet yapılanmasındaki en önemli rolü üstlenmektedir(Şahin, 2000:118). Sanayi devrimi ile birlikte de bu durum gerçekleşmiş olup, bununla birlikte devletlerin meşruiyet anlayışı temel hak ve özgürlükler noktasında değişmiştir(Görmez, 2005). 18. yüzyılda Fransa'da ihtilal sonrası gelişen devrimci politikaların ekseninde egemenlik yurttaşları temsilen devlette toplanmış, böylece politik bir olgu olarak egemenlik etkili bir konuma gelmiştir. Belirlenmiş sınıflar içinde yönetim temeline sahip, bu yönetimi hukuk ile dahada güçlendirerek iç ve dış fiziki zorlama araçlarını doğrudan kontrol eden bir kurumsal hâkimiyete dönüşmüştür. Küreselleşmenin ulus-devlet üzerindeki etkisi bu bağlamda kurumsal hâkimiyete yöneliktir(Sarıbay, 2002).

Ulus-devlet anlayışı, 19 yüzyıldan itibaren Avrupa'da görülen, günümüzde de bütün ülkelerin yönetim şeklini oluşturan geniş kapsamlı bir örgütlenme biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Süreç içerisinde toplumsal, ekonomik, kültürel ve ideolojik koşullar ulus-devletin temel taşlarını oluşturmuştur. 18. yüzyılın sonlarından itibaren gücünü ve bununla birlikte hegemonyasını kaybeden geleneksel devlet yapıları, kapitalizmin egemen olmasıyla birlikte zenginleşen burjuvazinin yönetime katılma, hakim olma ve aristokrasinin gücünü de elinde bulundurma isteği, aydınlanma dönemiyle ve Fransız devrimi ile ortaya çıkan eşitlik, yurttaşlık, yönetime katılma kavramlarının toplumsal alanda ve yönetim hiyerarşisinde yaratmış olduğu değişikliklerin etkisiyle, geleneksel devlet yapısı yerini ulus-devlet sistemlerine bırakmıştır. 1789'da Fransız Devrimi ile başlayan bu süreç ile birlikte artık egemenliğin halkın elinde olduğu görülmektedir. Ancak ulus-devlet sistemi devlet temelli yönetimi bırakmadı ve devletin gücünü ulusal birliği sağlamak ve korumak için kullanmıştır(Güler, 1991).

Genel bir tanımını yapmak gerekirse, ulus-devlet, meşruiyetini bir ulusun belli bir coğrafi sınır içindeki egemenliğinden alan devlet şeklidir. Devlet politik ve jeopolitik bir yapı, ulus ise kültürel ve etnik bir yapıdır. Ulus-devlet ise, bu iki kavramın belli bir coğrafyada birleştirir ve bu şekilde yeni ve farklı bir devlet yapılanması olmayı büyük ölçüde başarır. (Erözden, 2008:117).

Milliyetçilik ideolojik değil, tarihsel ve kültürel yapı üzerine kurulmuş bir güçtür. Bunun yanında milliyetçilik modern çağın ürettiği bir kavram değildir. Milliyetçilik, yerleşik hayat sürecinin başlaması, endüstri devrimi ve Fransız İhtilalı gibi toplumsal değişimlerin sonucu ortaya çıkan bir kavram olduğu kadar, içerisinde kültürel anlamlarda barındıran bir kavramdır. Milliyetçilik, hem endüstri devriminin hem de düşünsel ve toplumsal bağlamda Fransız Devrimi'nin bir ürünüdür(Smith, 2007: 75).

Milliyetçilik kitlesel anlamda da ele alınmıştır. Milliyetçiliğin anlam kazanabilmesi, hayata uygulanabilmesi, ancak kitleler tarafından benimsenmesiyle mümkündür(Hobsbawn, 199: 20).

Diğer bir kavram olan self-determinasyon uluslararası alanda çok kullanılan bir terim olmasına rağmen içeriği konusunda devletlerarasında bir uzlaşma sağlanamamıştır. Self-determinasyon iki boyuttan oluşmaktadır. İlk boyut, bir halkın bağımsızlığını ilan edip devlet kurmak ve istediği devlete bağlanmayı seçme hakkı ve yabancı yönetim olmaksızın kendi siyasal, ekonomik ve kültürel isteklerini özgürce uygulama hakkıdır. Self-determinasyonunun ikinci boyutu ise azınlıklar açısından bu hak, demokratik hukuk devletinde azınlık haklarının, diğer vatandaşların anayasal sınırlar içerisinde yararlandığı hak ve özgürlüklerin değişmemesi aynı olmadır(Kılınç, 2008: 955).

"Kendi kaderini tayin etme" hakkı olarak da ifade edilen self-determinasyon, insanların geleceklerini özgürce belirleme hakkı olarak da ortaya çıkmıştır (Yüce, 2008: 4). Mezhep savaşlarının uzun sürmesi vatandaşların monarşilere tepki göstermesine neden olmuştur. Vatandaşları kendi mülkleri olarak gören ve bunlar üzerinde sınırsız bir gücü taşıyan monarşiler, vatandaşları birçok yönden ele geçirebilir veya elden çıkarabilmektedirler(Sikander, 2007: 29).

Avrupa'da ve Amerika'da aydınlanma çağıyla birlikte devletler bu anlayıştan kurtularak meşruiyetlerini halka dayandırmaya başlamışlardır (Yüce, 2008: 4).

Self-determinasyonu kimi halklar devlet ayrılma yoluyla bağımsızlık kazanmak amacıyla, kimileri de özerklik kazanmak için kullanmaktadır (Yurt, 2009: 24). Self-determinasyon dünyada özellikle de Avrupa'da tartışma konusu olmakla beraber günümüzde sınırları net olmayan hukuki- siyasi bir zeminde yer almaktadır (Yurt, 2009: 5).

Ortaya konulacak olan bu çalışmada yukarıda da bahsedilen kavramlar üzerinden self-determinasyon bağlamında Kuzey Irak ve Katalonya referandumları Türk haber basını kapsamında incelenecektir. İnceleme sonucunda ise Türk haber medyasının bu iki referandumu Milliyetçilik ve ulus-devlet bağlamında nasıl ele aldığı, referandumların nasıl yorumlandığı, medyatik boyuta nasıl taşındığı incelenecektir.

İki farklı ülkede gerçekleşmiş olan bağımsızlık referandumları, belirtilmiş kavramlar üzerinden haber medyasında nasıl temsil edildiği ve temsil sonucunda iki referandumun temsilindeki farklılıkların ortaya konması hedeflenmektedir.

20. yüzyıl da Avrupa'da uygulanmaya başlanan self-determinasyon, daha sonra tüm dünya yayılmaya başlamış, özellikle de sömürge altındaki devletlerin bağımsızlık politikaları ile Afrika kıtasına geçmiştir. "Kendi kaderini tayin" olarak da ifade edilen self-determinasyon, Batı dünyası tarafından bireylerin eşitliği ve yöneten ile yönetilenler arasında var olduğu kabul edilen sosyal anlaşma üzerine oturtulmuştur(Şahin, 2000: 24).

Yukarıda belirtilen durum yani kendi hakkını tayin etme, self-determinasyon örneklerinin belirli kavramlar üzerinden ülkelerde farklılaşan temsiller göstermesi bu çalışmanın temel problematiğini oluşturmaktadır. Bu bağlamda self-determinasyon bağlamında Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarının Türk haber medyasında nasıl temsil edildiği, Türk Haber medyasının referandumlara karşı olan tutumu ve referandumları hangi kavramlar üzerinden değerlendirildiği ve iki referandum için oluşan farklı temsiller temel problematiği genişletmektedir.

Bu çalışmada, ulus-devlet, milliyetçilik ve basın gibi kavramlar üzerinden self-determinasyon örneği olan Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarının Türk haber medyasında nasıl temsil edildiği, nasıl yorumlandığı ve bu temsil ve yorumlamalar arasındaki farklılıkları ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Gerçekleşmiş olan iki referandumun Türk haber medyasında ideolojik yapıları, hükümete olan yakınlıkları ve sahiplik yapıları kriterleri ile seçilmiş olan basın yayın organlarında, ulus-devlet ve milliyetçilik etkileşimiyle nasıl temsil edildiğini ele alınacaktır. Türk haber medyasını temsilen seçilmiş olan medya yayın organları üzerinden içerik ve söylem analizi yöntemleri kullanılarak iki referandumun hangi

kavramlar üzerinden ele alındığını ve temsiller arası farklılıkları ortaya koymak hedeflenmektedir.

Bu çalışmanın önemi diğer yapılmış çalışmalardan farklı olarak iki farklı self-determinasyon örneğinin farklı bir ülkenin basınında nasıl temsil edildiğinin incelenmesidir. Gerçekleşmiş olan iki referandumun tüm süreç boyunca Türk basınındaki temsileri incelenerek, iki referandumun nasıl ele alındığı, iki referandum arasındaki temsil farklılıkları ve hangi kavramlar üzerinden referandumları değerlendirdiği ortaya konacaktır. Belirtilmiş olan bu bağlamlarda çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. BÖLÜM

1.MEDYA VE SİYASET İLİŞKİSİNE KURAMSAL BAKIŞ

1.1.Medya- Siyaset İlişkisi ve Medyanın Yapısal Yanlılığı

Medya-siyaset ilişkisinde medyanın siyasi alanda etkinliği, özellikle siyasi aktörler tarafından gerçekleştirilir. Burada siyasi aktörlerden kastedilen şey siyasi partiler ve parti liderleridir. Medyanın gelişimi vekitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, kullanımının artması ile oluşturulan her türlü habere, istenilen ideoloji konulabilir ve bu ideoloji ile kitlelere sunulabilir. Bu durumun farkında olan siyasilerin, medya sektörünü kendi amaçları doğrultusunda kullandıkları söylenebilir. Siyasi aktörler tarafından herhangi bir konu hakkında kullanılan söylemler, gazetelerde haberleştirilir. Medya bu şekilde ideolojik unsurlarla dolu güncel pratiklerisağlarken gündelik hayatta kullanılan enformasyonun da deposu ve kaynağı konumundadır. Medya enformasyonu temin edip onları kişilerin algısal şemalarındabiçimlendirilmesi hususunda başlıca araçlardan biri konumundadır (Durgun&Yaman, 2017: 41).

Medya ve siyaset arasındaki ilişki *"ortak yaşama ilişkisi"* şeklinde tanımlanmaktadır. Karşılıklı çıkar noktasın da medya siyaseti haber kaynağı, siyasiler ise medyayı kendi düşünce ve tutumlarını, ideolojilerini kamuoyuna ulaşmasını sağlayacak olan araç olarak görmektedir. Bu bağlamda da gereksinimleri noktasında genelitibariyle uyum içerisindedir (Yüksel, 2001:143). Ancak otorite genel olarak medyadan çok siyasettin elindedir. Bu noktada da şunu söylemek mümkün, siyasi rejimle medyanın gelişimi doğru orantılıdır ve hiçbir medya sistemisiyasi rejimden bağımsız olamaz (Arabacı,2004:109).

Kitleleri bilgilendirmeyi ve yönlendirme gücünü sahip olan medya ile bu yetileri kendi doğasından ve sistemden alan siyaset arasında her daim bir işbirliği ve bir çatışma söz konusudur. Her iki tarafta yönlendirmeve bilgilendirmenin kendi tekelinde bulundurmayı tercih etmektedir. Ancak zaman zaman bunu paylaşımla elde etmektedirler. Bu durum bazen, sorunlara yol açmaktadır. Medya, siyaseti kendi alt sistemi haline getirmek isterken, siyasette tamamen medya için aynı düşünceleri benimsemektedir. (Hazar, 2008:254).

Demokratik rejimin hakim olduğu ülkelerde, medyanın politik çevreyi takip etme, kamuoyu oluşturma, böylece politik kararların, kamunun kararları doğrultusunda

şekillenmesine ve bununla yurttaşların iktidarı denetleme işlevlerini yerine getirmelerine yardımcı olduğu varsayılmaktadır (Oktay 2002:21). Her ne kadar siyasal partiler ve siyasetçiler seçmenleri etkilemek için birçok imkana sahip olsalar da, toplumun tamamına ulaşabilmek için ellerindeki en önemli aracın medya olduğu da bir gerçektir. Medyanın siyasal hareketleri etkilemedeki egemen konumunun önemli sonuçlarından biri, politikacıların eylemlerini değerli kılmak için medyaya muhtaç olmalarıdır (Doğanay2003:35).

Medyanın siyasal sürece katkısının göz ardı edilmeyecek kadar önemli olduğu ortadadır. Medya, gerek iktidarın meşrulaştırılması, gerek siyasal anlaşmazlıklar ve sorunların çözümü vesiyasal söylemlerin yaygınlaştırılması ve kitlelerin kontrol etme konularında, uygun şekilde çeşitli katkı veya müdahalelerle, toplumun siyasal gündemini de belirleyebilmektedir (Çaplı 2002:31). Öne çıkan siyasi kişiliklerin, uzmanların, aydınların görüşlerini dile getirmelerine olaylar ve iktidar paylaşımıyla ilgili meşrulukları tanımlamalarına da aracılık etmektedir (Bostancı, 1998:168). Ayrıca günümüzde siyasetin medya etkisiyle kitlesel bir anlam kazanması sadece siyaseti etkilememektedir. Bu durum ayrıca hem medya hem siyaset tarafından oluşturulmak istenen insan tipinin ortaya çıkmasını da beraberinde getirmektedir. Böylece insanlar medyanın doğasına uygun olan, siyasal katılımcılar olarak kitleselleşmektedirler (Sözen 2004:153).

Medyanın farklı toplumlarda ve farklı tarihsel dönemlerde üretim pratiklerinin oluşumu medya-siyaset ilişkilerinin niteliğine göre şekillenmiştir. Türkiye'de de medyanın siyasetçiler ve siyasi kurumlarla ilişkilerini ortaya koyan, farklı dönemlerde farklı isimlerle gerçekleşen durumlar olmuştur. Çoğu zaman medyanın siyasal iktidar yanlısı yayınlarını eleştirmek, yermek için gönderme yapılarak oluşturulan, gazetecilik pratikleri savunucu gazetecilik olarak ele alınabilir. Savunucu gazetecilik, kısa olarak tanımlamak gerekirse, belli bir çıkar grubunun sözcülüğünü yapmak olarak tanımlayabiliriz. Medyanın kitleleri etkileme gücünün farkına varılması, tarihin her döneminde yönetici ya da adayların, iktidara gelmek ve iktidarın devamlılığını sağlama için iletişim kanallarını denetimlerinde tutmasına sebep olmuştur. Tüm iletişim ortamları gibi gazetelerde ilk ortaya çıktıkları yıllardan itibaren iktidar odaklarının kontrol altına alma baskılarından kurtulamamışlardır. Savunuculuk talep eden iktidarlar, basını denetlemek için lisans(ön izin) ve sansür (ön denetim) gibi mekanizmalara

başvurarak yandaş yaratmanın ve yandaşlarını örgütlemenin yollarını aramışlardır(Uzun, 2014: 130).

Medyanın önemi ve gücü artık herkes tarafından bilinir bir konumdadır. Haber bültenleri siyasi görüşleri belirlemek, empoze etmek ve insanları belli bir görüş çevresinde toplamaktan dışında bir amaç taşımamaktadır. Gerçekler yeniden kurgulanarak insanlara aktarılmaktadır. *"Günümüzde medyanın kamuoyu oluşturmadaki gücü yadsınamayacak kadar belirgindir. Medya, mevcut siyasal düzeni yansıtırken, diğer yandan toplumdaki etki merkezlerinden kaynaklanan iletişimi de gerçekleştirir. Medya, bu iki işlevinin yanı sıra kendi sahiplerinin görüşlerini de yayar."* (Bektaş, 2002:96). Ayrıca medyanın etkisi tüm toplumsal alanlarda kendini hissettirmektedir. Yalnızca bireylerin değil, aynı zamanda toplumsal grupların, toplumsal kurum ve kuruluşların, kısacası toplumun tamamının medyanın etkisinden kaçabilmesi çok zor görülmektedir (Arslan, 2001: 135).Ayrıca medya siyaset ilişkisini etkileyen bir diğer noktada medyanın yapısal yanlılığıdır.

Bu noktada medyanın iktidar yanlısı yayın yapması, yeni bir durum olmayıp medya-iktidar ilişkilerinin genel özellikleriyle ilgili olmasına karşın, niteliklerini dönemin kendine şartları ve dinamikleri belirlemektedir. Türkiye'de de farklı dönemlerin siyasal durumlarına bağlı olarak basın-iktidar ilişkileri şekillenmiş ve medyanın iktidar yanlısı yayın yapması özünde değişmese de dönemsel farklılıklar nedeniyle her dönem farklı isimlerle anılan ilişki biçimleri olarak ortaya çıkmıştır. Döneme göre, "naylon basın","bir kısım medya", "örtülü basın", "yandaş medya" gibi nitelemelerle gönderme yapılan medya-iktidar ilişkilerinde sadece yanlılığın işleyiş biçimi farklılaşmaktadır. Basına ilişkin bu nitelemeler aynı zamanda hükümetin kullandığı kontrol mekanizmalarına da gönderme yapmakta ve farklı kontrol mekanizmalarının farklı ilişki biçimleri yarattığını göstermektedir. Türkiye'de AKP hükümetleri döneminde hükümet yanlısı medyayı ifade etmekte kullanılan ve olumsuz manası olan yandaş medya kavramı da dönemin medya-iktidar ilişkilerinin döneme özgü niteliklerinin bir sonucu olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yandaşlık kavramının olumsuz çağrışımları ana akım medya kuramlarının bakış açısından kaynaklanmaktadır. Taraflı yayınları anlatmakta kullanılan "yandaşlık", anaakım kuramın dördüncü güç kavramıyla yakından ilgilidir. Anaakım kuramda basın, demokrasiler de yasama, yürütme ve yargı güçlerinin yanında dördüncü bir güç olarak görülür. Bu yüzden de

medya sistem için fonksiyonel olabilmesi için nesnel, tarafsız, yansız ve dengeli yayın yapması gerekir(Uzun, 2014: 131).

Buna karşılık eleştirel medya kuramlarında haber medyası bağımsız bir güç olarak görülmemekte, medya üretimlerinin iktidar kolları içerisinde biçimlendiği vurgulanmaktadır. Bu bakış açısına göre, medyada yer alan haberler çıkarsız haberciliğin nötr, nesnel, yansız, tarafsız ürünleri değildir. Medya toplumsal gerçekliği yanlış temsil ettiği ve yeniden ürettiği için yanlıdır ve eşitsiz iktidar ilişkilerinin ideolojik yeniden üretimini güvence altına alır (Stevenson'danakt. Uzun, 2014: 132).

Eleştirel yaklaşımların kitle iletişimine bakışı temel olarak iki yönde gelişmiştir. Birincisi, toplumdaki iletişim olgusunu üretim biçimi ve üretim ilişkileri bağlamında ele alan siyasal ekonomi yaklaşımıdır. İkincisi, kültürel ve ideolojik alana ağırlık veren yaklaşımlardır.

Eleştirel yaklaşımlar için medyanın görevi, egemen sınıfların kapitalist üretim ilişkilerinden kaynaklanan çıkarlarının korunması ve devamlılığının sağlanabilmesi için kitlelerin bilinçlerini şekillendirmektir. Örneğin, Noam Chomsky'ye göre, ABD ve destekçisi ülkelerde üst ve orta sınıflar fikir alanına hakim olduklarından tüm toplumun siyasal ve sosyal gerçeğini biçimlendirmektedirler. Medyanın temel görevleri arasında en önemlisi propagandadır. Medya içte egemenliği, dışta ise emperyalizmi desteklemektedir. Propaganda modeline göre *"medya, haberlerin ve çözümlemelerin çatısını yerleşik ayrıcalıkları destekleyen bir çerçevede kurarak ve bu doğrultuda her türlü tartışmayı sınırlayarak, birbiriyle sıkı sıkıya kaynaşmış olan devletin ve şirketlerin çıkarlarına hizmet etmektedir"*. Bu modelde haberler, firmaların kâr amacı, reklamcıların etkisi, gazetecilerin enformasyon kaynağı olarak hükümete, iş adamlarına ve uzmanlara dayanarak, çeşitli süzgeçlerden geçerek biçimlenmekte ve yayınlanmaktadır (Chomsky,1999:23).

Glasgow Üniversitesi de 1970'lerde ve 1980'lerin ilk yılları boyunca televizyon haberlerinin yanlılığı üzerine birçok çalışma yapmıştır. Araştırmacılar, televizyon haberlerinin orta sınıf ideolojisini sürekli olarak yeniden ürettiğini öne sürmektedirler. Bu sebeple haberler, çıkarsız haberciliğin nötr, nesnel, yansız ürünleri değildir; belli sınıfsal önsezilere dayanırlar. Glasgow araştırmacılarına göre medya, ilk olarak toplumsal gerçekliği yanlış temsil ettiği için yanlıdır. İkinci olarak televizyon haberleri

kapitalizmin ekonomik ilişkilerini yeniden yorumlamaları ya da sorgulamaları noktasında yanlıdır. Üçüncü olarak ise, egemen sınıfın ideolojisiyle ters düşen bilginin yer bulma ihtimalinin çok düşük olmasından yanlıdır. Bu üç yanlılık birleşerek, gerçekliği dönüştüren, egemen toplumsal ilişkileri yeniden oluşturan bir ideoloji üretmektedir (Stevenson'danakt. Uzun, 2014: 52-54).

Haberde yanlılığı 'siyasal' taraflılıktan farklı olarak daha genel ve bütünsel bir yaklaşım içinde ele alıp 'yapısal yanlılık sorunu' üzerinde duran araştırmalar daha çok haberdeki söylem üzerinde durmaktadır. Yapısal yanlılık, haber kuruluşlarının günlük pratikleri içinde güç/iktidar ilişkileri noktasında ürettikleri durum tanımlarını yeniden üretme olgusudur. Siyasal, ekonomik, askeri ve sembolik seçkinlerin söylemleri, haber metinlerinde meşruiyet kazanarak toplumsal yapıya yönelik rızanın oluşumunda etkili olmaktadır (İnal, 1995: 112-113).

Haberde yanlılık haberlerin gerçeğe, aslına uygun olmayıp çarpıtılarak yeniden oluşturulması anlamına gelmektedir. Bu çarpıtma, haber içeriğindeki taraflardan birine yönelik bilerek beslenen önyargı veya göz ardı edilmesi durumundan kaynaklanabilir. Kasıtsız yapılan yanlılık yapısal yanlılık kavramıyla açıklanmaktadır. Yapısal yanlılık medyanın fiziksel ve işlemsel yanından ayrılamayan yönlerine dayanır. Yapısal yanlılık her bir medya için belirlenebileceğinden nesnel değerlendirme standartları koymak olanaklıdır. Bir haber standartlara uyar ya da uymaz, bu haber standartlara uyuyorsa o vakit yanlılık yapısaldır; eğer uymuyorsa yanlılık siyasaldır (Hoffstetter'den Akt. Uzun, 2014: 137).

Haberdeki yapısal yanlılık, doğru bir sunumdan istemeden uzaklaşmadır. Bu tür bir yanlılık ideolojik kararların sonucu değildir, fakat daha çok haber hikayelerini haber değerlerine göre yargılama ya da izleyici/okuyucular için kolayca fark edilebilir sunuşlar sağlayan çerçeveleme kullanma gibi gazetecilik rutinlerinin sonucudur (Dalen2011:34).

Yanlılık araştırmalarındaki çeşitli farklılıklara rağmen, genel olarak hepsinde şu söylemler kabul görmektedir.

1. Medya gerçek dünyayı doğru ve dengeli bir biçimde yansıtabilir ve yansıtmalıdır. Gazetecilerin nötr bir dil kullanarak ve haber yazma tekniklerine

uyarak okuyucularına doğruları veya aktarmak istedikleri anlamı iletecekleri varsayılır.

2. Doğru ve dengeli bir haberciliğin önündeki en büyük engel, değerlerin habere girmesine izin veren ve sunumunda seçici davranmaya yol açan, siyasal önyargılar ve toplumsal tutumlardır.
3. Haber içeriğinde ortaya çıkan yanlılık, bu konuda var olan araştırma yöntemleri kullanılarak ortaya çıkarabilir.
4. Medyadaki en önemli siyasal ve ideolojik yanlılık, belirli bir siyasal aday, parti veya grubu öne çıkararak ve diğerlerine tercih etmektir(Hacket'danAkt. Kılıç 2011: 78-79).

1.2.Medya İktidar İlişkileri

Medya ve iktidar arasındaki ilişki medyanın var olduğu günden bu yana hep tartışılmıştır. Çünkü medya ancak belli bir gücün etkisinde varlığını sürdürebilir. Bu anlamda alternatif medyalar dışındaki tüm medya grupları farklı güç odaklarının elindedir. Ancak bu rağmen en çok sesi çıkan, en aktif medya grupları egemen ideolojiyi benimseyen gruplardır. Bunun sebebi hegemonyanın kurulması için en önemli araçlardan biri medyadır ve medya sahipleri bunu rızayla yapmaktadır. Çünkü düzenin devamı anlamında ortak görüşlere sahiptirler ve karşılıklı çıkar söz konusudur. Çatıştıkları zamanlarda ise ya medya fikrini değiştirir veya işini bırakmak zorunda kalır ya da iktidarın görünen yüzü değişir. Bu konuda çeşitli araştırmalar ve çalışmalar yapanlar farklı görüşlere sahip olsalar da medyanın büyük paralara sahip olan insan ya da şirketlerin elinde olduğunu ve onların çıkarları dışında davranamayacağını ortaya koymaktadırlar (Çoban, 2014: 37). Medya iktidarın ideolojisini ve onun hegemonyasını yayan bir araçtır. Medya araştırmaları, Gramsci'nin hegemonya fikrinin ileri sürdüğü savlara paralel olarak, medyanın ideolojik yeniden üretim de çok önemli bir rol oynamaktadır. Başka bir deyişle, medya eleştirel düşünüşü engelleyen gerçeklik tanımlamaları üretmektedir(Smith, 2005:213).

Medya insanları yönlendirme işini en iyi şekilde haberlerde gerçekleştirmektedir. Haberin, kısaca tanımı; güncel bir durumun, bir olayın raporudur ve yarının tarihidir. Haber, bir bilgi iletme işlemidir. Haber, insanların kendi yaşamlarını ve toplumdaki konumlarını belirlemeleri, düzenlemeleri ve yönlendirebilmeleri için ihtiyaç duydukları bilgidir. Bu bilgi bize isteğimiz dahilinde ya

da haricinde iletilmektedir. Ne şekilde bize iletilirse iletilsin, haber hayatımızda önemli bir etkiye sahiptir ve düşünsel anlamda üzerimizde önemli bir etkiye sahiptir. *"Haberin basın sahipleri ve editörler ya da gazeteciler ile haber kaynakları arasında var olan ilişkiler tarafından yapılandırma tarzı, televizyon izlemenin ev yaşantısının düzenlenmesi ve ailedeki iktidar ilişkileri tarafından etkilenmesi tarzı gibi birçok alan ortaya çıkmaktadır."* Bu anlamda haber ve kitle iletişim araçları makro düzeyden mikro düzeye toplumsal alanda iktidarı belirlemektedir.

Haberin basın sahipleri ve editörler ya da gazeteciler ile haber kaynakları arasında var olan ilişkiler tarafından yapılandırma tarzı, televizyon izlemenin ev yaşantısının düzenlenmesi ve ailedeki iktidar ilişkileri tarafından etkilenmesi tarzı gibi birçok alan ortaya çıkmaktadır. (Golding ve Murdock'danAkt. Arsan&Çoban, 2014: 44) Bu anlamıyla haber insanların yaşamları üzerinde oldukça büyük bir etkiye sahiptir. *"Medyanın haberleri işleyişine yönelik bir propaganda yaklaşımı, ülkedeki önemli iktidar odaklarının çıkarlarına hizmet etme ilkesi uyarınca, haberlerin sistematik ve siyasi bir kutuplaştırmanın konusu haline geleceğini öngörür. Bunun, kutuplaşmaya dayalı hikâye seçimlerine, haberlerin kapsam ve niteliklerine bakılarak gözlenebilmesi gerekir."* (Herman ve Chomsky, 2006:120) Buradan hareketle verilen haberlerin içeriğinin nasıl belirlendiği ve haber bültenlerinin neye ve kime hizmet ettiği ortadadır. Bu bakımdan *"güç manivelalarının bir devlet bürokrasisinin elinde bulunduğu ülkelerde, çoğu zaman resmî sansür yoluyla tamamlanan medya üzerindeki tekelci denetim, medyanın hâkim bir seçkinler grubunun çıkarlarına hizmet ettiğini açıkça ortaya koyar."* (Herman ve Chomsky, 2006; 81) Bu denetim bir diğer yönüyle de kitlelerin nasıl düşünmesi gerektiğini belirler. "Medyanın 'toplumsal amacı' topluma ve devlete egemen ayrıcalıklı grupların ekonomik, toplumsal ve siyasal gündemlerini halka aşılamak ve bunları savunmaktır." (Chomsky ve Herman: 1998:100) Medya, toplumsal iktidardan, aile içi iktidara kadar insan ve iktidar arasındaki ilişkiler konusunda belirleyici bir konum da bulunmaktadır.

"Hükümet ve yönetim örgütleri için medya, onların kurumsal etkinliklerinin adil, eşit, meşru ve kamu yararına olduğum kamusal alanda iddia ettikleri bir aygıttır. İktidar seçkinleri ve iktidarı temsil eden kurumların sözcülerinin öznel görüşlerinin haberde nesnel olarak temsil edilmesi, haberin söylemsel yapısı içerisinde ideolojinin işleyişinde bir strateji olarak çok önemlidir. Var olan toplumsal gerçekliğin bir parçası

olan ve bazen mücadeleli ve çelişkili, bazen yönlendirilen ve kapalı anlamlandırma pratikleri içinden, çoğunlukla egemen gücü ve iktidarı elinde bulunduranların lehine gerçekliği inşa eden ve tanımlayan bir dolayımlayıcı olarak değerlendirilen eleştirel medya anlayışı içinde haberlerin konumlanması, bu çerçeve ile uygunluk göstermektedir." (Dursun, 2001:123).

Bu bağlamda medyanın iktidarın ve onun ideolojisinin bir aracı olduğu ve egemen iktidarın söyleminin geçerli olduğu bir aygıt olarak kitleleri yönlendirmek ve *'bilinçlendir(me)mek'* için kullanıldığı artık neredeyse tüm medya eleştirmenleri tarafından kabul görmektedir. Kitle iletişim araçları *"konuları seçme, ilgilenilecek olayları saptama, bu olayların hangi sınırlar içinde işleneceğini belirleme, bilgileri çeşitli süzgeçlerden geçirme, vurgu ve üsluba karar verme, tartışmaları kabul edilebilir ilkeler çerçevesinde tutma"* görevlerini yerine getirirler(Chomsky ve Herman, 1998:100).

2.BÖLÜM

2.MEDYA VE MİLLİYETÇİLİK

2.1. Milliyetçiliğin Medyada Yeniden Üretimi

Milliyetçilik söylemi, tüm toplumsal uygulamaların içerisinde yer edindiği gibi medyada da önemli bir şekilde konuşlanmıştır. Medya, egemen ideolojinin savunuculuğunu yaparken, ötekileştirme pratiklerini de söylemsel olarak kullanır ve iktidar dışında kalan kesimler bu bağlamda genellikle yok sayılır. Milliyetçilik bir söylem olarak ele alındığında, yeniden üretimini gündelik yaşam içerisinde aramak gerekir. Dolayısıyla birer gündelik yaşam uygulamaları olarak medya yayınları da milliyetçilik söyleminin inşası, yeniden üretimi, meşrulaştırılması, doğallaştırılmasının ve benimsenmesinde önemli unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır (Durur & Bakar, 2016: 787).

Toplumsal iletişim sürecinin en üst belirleyeni kitle iletişim araçlarıdır. Toplumsal iletişim sürecine bağımsız, nesnel bir görünümle müdahil olan medya, gerçekte egemen grubun ideolojisinin toplumsal alanda yayılmasının en etkin aygıtıdır. Farklı biçim ve yöntemlerle toplumsal söylemi, iktidarın söylemsel belirleyenleri içersine hapseden bir çaba içersindedir. Medya nesnel gerçekliği aktaran bir aracı değildir, *"medyanın objektifliği kağıt üzerindedir, gerçekte mevcut değildir"* (Herman, Chomsky, 2006; 460). Medya egemen sınıfın denetimi altındadır ve onun ideolojik aygıtı olarak işler, güç manevralarının bir devlet bürokrasisinin elinde bulunduğu ülkelerde, çoğu zaman resmi sansür yoluyla tamamlanan medya üzerindeki tekelci denetim, medyanın hakim bir seçkinler grubunun çıkarlarına hizmet ettiğini açıkça ortaya koyar" (Herman, Chomsky, 2006; 81).

Medya toplumu tümel olarak belirleyen biçimlendiren bir başarım içersinde olamasa da, toplumsal bilinç üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Hizmet ettiği grubun sesi olmasına rağmen kendisini bağımsız ve bağlantısız bir kendilik olarak sunma çabası içerisindedir. Buna rağmen söylemsel ve ideolojik bir eleştiri bağlamında ele alındığında gerçeklik açıkça ortaya çıkmaktadır. Medya egemen grubun toplumsal yapıyı biçimlendiren tüm ideolojik müdahalelerinde yer aldığı için, milliyetçi ideolojinin toplumsallaştırılması bakımından da en etkili aygıttır.

Gramsci'nin basitçe egemen sınıfın egemen olma pratiği olarak tanımladığı hegemonya daha geniş bir ifadeyle,*"kapitalist bir ekonomik sistemde temel bir sınıfın diğer müttefik sınıfları yanına alarak, karşıt ve tabi sınıf ya da sınıflarla arasındaki mücadele pratiği içinde ulaşılan ve nihai olarak da sistemin bir bütün olarak yeniden üretimini olanaklı kılan bir ideolojik sentezdir."(*Üşür, 1997: 34).Hall'un ifadesiyle Gramsci hegemonyanın; yalnızca egemen bir sınıf ya da sınıf fraksiyonlarının bir ittifakının, tabi sınıf ya da sınıfları kendi çıkarlarına uyum göstermeye zorlamaya gücü yettiği zaman değil, asıl bu tabi sınıflar ve bir bütün olarak toplumsal formasyon üzerinde "*total bir toplumsal otorite*" uyguladığı zaman var olduğunu savunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, egemen sınıf ya da sınıflar sadece yönettikleri değil, yönlendirdikleri zaman hegemonya işlemektedir; yani tabi sınıfların rızasını kazandıkları ve rızayı yönetebildikleri sürece hegemonya aktiftir. Sonuç olarak; hegemonya kavramının güç ve rızanın bir bileşimine dayandığını belirtmek mümkündür (Hall, 1994: 214).

Kapitalist düzen zora dayalı iktidarı yerine, bu zoru görünmez kılan iktidar biçimi üzerinde durmaktadır. Bu tür bir iktidar ise ancak ideolojinin dolayımı ile mümkündür (Üşür, 1997: 28). Farklı bir ifadeyle egemen yapılar ideolojiyle birlikte işlevselleşir. Böylelikle, egemen sınıf tepkilerinin lehine olan, hem sivil hayatta hem de devlet alanında kurumsallaştırılan gerçeklik tanımları, sınıfların da yaşanan gerçekliğini oluşturur. Bu şekilde de tüm bir toplumsal bloğun ideolojik birliğini koruyan ideoloji, bir toplumsal formasyondaki zemini hazırlamış olur. Gramsci'ye göre hegemonyanın başarıldığı asıl bölge üst yapılardır, dolayısıyla hegemonyanın sağlamasında üst yapılar arasında en etkili araç medyadır (Hall, 1994: 214). Böylelikle, medyayı, egemen sınıf fraksiyonlarının ideolojik hegemonyasını yaygınlaştırıp devam ettiren ve sınıfların rızasını üreten güçlü bir hegemonya aracı olarak tanımlamak mümkündür.

Althusser'in devlet ideolojik aygıtları noktasında ele alacak olursak, bu bağlamda yeniden üretim koşullarını belirleyen üst yapıysa, üst yapının da yeniden üretimi devletin ideolojik aygıtları ve devletin baskı aygıtları aracılığıyla gerçekleştirilir. Devletin baskı aygıtları hükümet, ordu, polis, mahkemeler gibi kamu alanında yer alan ve zor kullanarak işleyen, devletin ideolojik aygıtları ise özel alanda bulunup ideoloji kullanarak işleyen aygıtlardır. Althusser, bu noktada aslında devletin her aygıtının hem baskı hem ideoloji ile işlediğini belirtip, önemli bir ayrıma dikkat çeker. Bu ayrım, devletin baskı aygıtlarının öncelikle baskıya ağırlık vererek ama ikincil

olarak ideoloji yoluyla; tersi biçimde devletin ideolojik aygıtlarının da önceliği ideolojiye vererek ama hafifletilmiş, gizlenmiş, simgeselleşmiş bile olsa baskı kullanarak işlemesidir. Çünkü tamamıyla baskıya dayanan ya da ideolojik dayanan aygıt yoktur (Althusser, 2008: 168).

Yeniden üretimin devletin ideolojik aygıtları tarafından gerçekleştirilmesi egemen ideolojinin varoluş şartıdır; çünkü sahip olduğu tüm çeşitlilik ve kendi aralarındaki çelişkilere rağmen devletin ideolojik aygıtları işleyiş bakımından *"yönetici sınıf"*ın ideolojisi altında bir birliğe sahiptir (Çoban, 2006: 91). Althusser, bu yönetici ideolojiyi bireylerin kendi gerçek varoluş koşullarıyla hayali bir ilişkiyi yaşadıkları ve anladıkları düşünceler ve temsiller sistemi olarak kavrar (Hall, 1994: 218). Bundan dolayı "ideolojide tasarımlanan, bireylerin insanların varoluşunu yöneten gerçek ilişkiler sistemi değil, bu bireylerin boyun eğerek içinde yaşadıkları gerçek ilişkilerle kurdukları imgesel ilişkidir (Althusser, 2008, s.92). Bu bağlamda haberi de, egemen ideolojinin yeniden üretildiği ve toplumsal rızaya dönüştürüldüğü dolayısıyla gerçekliğin egemen sınıflar, hakim toplumsal kodlar ya da hakim egemenlik ilişkileri çerçevesinde yeniden inşa edildiği bir alan olarak konumlandırır. *"medyanın güçlü ve başat ideoloji tanımlarına yönelik bir yeniden üretim gerçekleştirdiği yapılanmış ideolojik süreç içerisinde haberler de, gerçekliğin ideolojik temsiliyeti ve inşasında oldukça stratejik metinsel bir yerlem ya da söylemdir."*(Dursun, 2001: 124).

İktidardakilerin tehdit olarak algıladığı 'öteki'lerin ve farklı ırksal kimliklere sahip olanların medya desteği ile pasifize edildiği günlük yaşam içerisinde, sürekli toplumsal parçalanmalar söz konusudur. İktidar için en etkili ideolojik araçlardan biri olan medya, toplumun bilinç yapısını bir üst söylemle belirlerken farklı kimliklere yönelik şiddet içeren ayrıştırıcı bir dil üretimini de kolaylaştırır (Çoban, 2007: 1).

Medyanın dilsel kullanımlarını içeren iletişim ve etkileşim biçimleri, hem ayrımcılıkların yol açtığı biz ve onlar ikiliğinin yeniden kurulmasına olanak sağlar hem de bu ikilikleri yok etmeye yönelik kışkırtıcı performansların ortaya çıkmasına ve bu sürece katılmasına izin verir (Köker ve Doğanay, 2010: 1). Gündelik yaşamın söylemini ve kitlelerin düşüncelerini belirleyen medya, ırkçı ideolojik bir söyleme sahiptir. Bu söylemi hayata geçirirken normal hatta olağan bir şekilde kitleleri ayrıştıran medya, özellikle de etnik sorunların çözümsüz kalmasında önemli bir rol oynar (Çoban, 2009: 54). Tam da bu noktada yeni kimlikler tanımlayıp benzerleri veya benzer sayılanları bir

arada tutan medya; bizden olmayanı dışlamanın, öteki olarak adlandırmanın ve bunu pekiştirip yeniden üretmenin temel uygulayıcısı konumundadır (Arar ve Bilgin, 2010: 14).

Milli kimliğin kendisini ifade etmek için yüksek teknolojili toplumlarda yeni araçlara başvurduğunu ifade eden Hobsbawm, modern kitlesel medyanın bu konuda öncü olduğunu söylemektedir. Popüler ideolojiler aracılığıyla kitlesel medya, toplumu standartlaştırıp homojen bir yapı haline getirirken, bir taraftan da özel çıkar sahipleri ve devletler tarafından maksatlı propaganda aracı olarak kullanılabilir. Medya, çoğu yurttaşın yaşamının olağan bir boyutunu oluşturan özel alanlar ile kamusal ve milli alanlar arasındaki ayrımları yıkma potansiyeli bakımından maksatlı propagandadan daha etkilidir (Hobsbawm'dan Akt. Durur & Bakar, 2016: 788).

Milliyetçilik söylemini en çok yeniden üreten, millet olma halini en çok dillendirenler olarak siyasetçiler, elektronik çağda tanıdık aktörlerdir ve sürekli olarak gazetelerde ve televizyon ekranlarında görünürler. Bunun yanında siyasiler bir yandan millete hitap ederken diğeryandan da 'biz' retoriğini kullanarak millet adına konuştuklarını iddia ederler. Ulusal bağlam üzerine oturan, ulusun mecazi bakışları altında var olan ve temsil pratiğinde kullanılan siyasi söylem, tipik olarak milletliği dalgalandırır (Billig, 2002:114-117).Medya da bu söylemsel alanda, haber değeri atfedilen siyasilerin söylemlerini ikincil tanımlayıcılar olarak kurgular ve temsil eder. Fakat, medya sadece siyasi söylemleri aktarırken değil, her tür içeriğinde milliyetçilik söylemini yeniden üreterek onu doğallaştırır (Durur, 2011: 46).

Medyadaki milliyetçi söylemler aracılığı ile milli benlik bilinci güçlendirilirken, ulus devletlerin milliyetçiliği birincil olarak kitle iletişim aracılığı ile dayatması, medyanın milliyetçi yapısından kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan medyanın tarafsız, yansız olduğu iddiasıyla milliyetçi söylemlerin yine medya vasıtasıyla açığa çıkması da çelişkili bir durumdur. Metinlerin arasında gizlenmiş olan 'biz' mantığını ifade eden söylemlerle milliyetçilik kendisine medyada önemli bir yer bulmaktadır. Bu anlamda medya ile milliyetçiliğin yeniden üretimi dikkat çekici ve incelemeye değerdir (Oishi' den Akt. Durur& Bakar, 2016: 788).

2.2. Literatür İncelemesi

Medyanın milliyetçi bakışı ve milliyetçi tutumu ve medyanın milliyetçi refleksleri üzerine çalışmalar literatür de bulunmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmalar literatür incelemesi kapsamında incelenmiştir.

Durur, (2011), "Milliyetçilik Söylemi ve Medya" Bu çalışmada milliyetçilik olgusu, etnik çatışmalar ya da görünür olan kolektif eylemler kapsamında yalnızca bir siyasi ideoloji olarak değil, kendini 'doğal' bir 'gerçeklik'olarak sürekli yeniden üreten, ulus-devlet içerisinde toplumsal birliği ve dolayısıyla 'biz'i kuran bir söylemsel oluşum olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda, milliyetçilik söyleminin inşası ve yeniden üretimini gündelik hayatın rutinleri içinde aramak gerektiği üzerinde durulmuştur.

Gündelik hayatın rutinleri içerisinde medya temsilleri ve dil pratikleri dolanımıyla milliyetçilik söylemi yeniden üretilmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi bu söylem, ülke haritası ya da bayrak gibi milli bütünlüğü imleyen simgesel temsiller yanında kolektif hafızaya seslenen, 'biz'i 'öteki'den ayrıştıran ve 'öteki'nin 'ötekiliği'ni muhafaza eden anlamlandırma stratejileri ile bu sağlanmaktadır. Çalışmada elde edilen sonuçlar bu şekildedir. Bu çalışmanın farkı ideolojik duruş ve sahiplik yapıları gibi kriterlerde farklı gazeteler incelenerek milliyetçiliğin yeniden üretimi kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Durur & Bakar, (2016), "Futbolda Milliyetçilik: 2008 Avrupa Futbol Şampiyonası Haberlerine Yönelik Söylem Analizi" birçok olgu ile ilişkilendirilebilecek futbol sadece futbol değildir. Bu çalışma kapsamında, futbolun milliyetçilik olgusuyla eklemlenmesinin bir sonucu olarak, yeniden üretilen ve dolaşıma sokulan milliyetçi söylemlerin gazete haberlerindeki temsili ele alınmış ve bu temsiller analiz edilmiştir.

Bu bağlamda çalışmanın örneklemini Türk Milli Futbol Takımı'nın katılma hakkı elde ettiği 2008 Avrupa Futbol Şampiyonası'ndaki performansına yönelik haberlerin yayınlandığı Milliyet, Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinin 7-27 Haziran tarihleri arasındaki sayıları oluşturmuştur. Analiz edilen haberler dahilinde Türk Milli Futbol Takımı'nın karşılaşmalardaki oyunu "biz" kurgusu ile yüceltilirken, özellikle mağlubiyet söz konusu olduğunda ise diğer takım ve buna bağlı olarak o takımın temsil ettiği millet rahatsız edici unsur olarak ötekileştirilmiştir Özellikle uluslararası karşılaşmalar, milli kimliklerin inşasına önemli oranda katkıda bulunurken yapılan tezahüratlar, bestelenen marşlar ve özellikle medya aracılığı ile dolaşıma sokulan

milliyetçi söylemler çerçevesinde metafor kurmaya müsait bir alan olan futbol içerisinde kendisine yer bulmuştur.

Bu çalışmada da medyanın milliyetçi söylemi 2008 Avrupa Futbol şampiyonası üzerinden ele alınmıştır. Ancak bu çalışmada farklı olan biz bilinciyle diğer ülkelerin ötekileştirilmesi noktasına da değinmesidir. Uluslararası alanda milliyetçilik boyutu üzerine yapılmış bir çalışmadır.

Uzun, (2014),"Medya-Siyaset İlişkileri: Türkiye'de Savunucu Gazetecilik Olgusunun İncelenmesi" Sivil savunucu gazetecilik dışında kalan savunucu gazetecilik pratiklerinin süreklieleştiri konusu yapılması ise siyasal iletişim ve demokrasi açısından olumsuz etkiler yaratmasından kaynaklanmaktadır. Bu pratiklerin en önemli etkisi, okurun/izleyicinin sağlıklı ve tam olarak haber almasının engellenmesidir. Bir başka olumsuz etkisi ise medyada kalitesizliğin artması ve gazetecilik mesleğinin profesyonelliğinin tehlikeye düşmesidir. Bunlar da liberal kuramın demokratik sistemlerde basına yükledikleri işlevlerin yerine getirilmemesi, bir başka deyişle işlevsel bozukluk (disfonksiyonellik) anlamına gelmektedir.

Tarafsızlık ve nesnellik kavramlarıyla doğrudan ilgili olan medyada savunuculuk konusu ele alınırken, yalnızca ana akım kuramlarla sınırlı kalınmaması gerektiği açıktır. Söz konusu kavramları siyasal ve sosyo-ekonomik bakımdan geniş bir bağlama oturtarak Türk medya tarihi açısından inceleyen araştırmalar, siyaset ile medyanın kesiştiği alandaki bulanıklığın netleşmesini ve ilişki yapılanmalarının daha iyi kavranmasını sağlayacaktır.

Bu çalışmada da yukarıda bahsedildiği üzere, medyanın tarafsızlık ve nesnellik kavramları üzerinden savunucu gazetecilik üzerinde durulmuştur. Medyanın tarafsız ve nesnel olması noktasında alana katkı sağlayacaktır.

Çoban, (2009), "Medyanın Milliyetçi Söylemi: Medya,"Öteki" ve Şiddet" medyada milliyetçilik, halklar arasında barış içersinde bir arada yaşama olanağını zedeleyen ideolojik yaklaşımın gündelik yaşam başta olmak üzere her toplumsal alanda yeniden üretilmesine neden olmaktadır. "Öteki"lerinde özgürce yaşayamadığı bir toplumun özgürlüklere sahip olmasının olanağı yoktur, kendi özgürlüğümüz, "öteki"nin özgürlüğüne sıkıca bağlıdır, özgür olmak istiyorsak öncelikle "öteki"leri özgürleştirmemiz gerekir. Toplumsal bütünlük herkesin kendisini özgürce ifade

edebileceği, politik, etnik, dinsel, cinsel vb. tüm azınlıkların medyada, gündelik yaşamda, kısaca tüm toplumsal pratiklerde kendi kimlikleriyle yer alabilecekleri, korkunun olmadığı demokratik bir ortamda sağlanabilir gibi sonuçlar elde edilmiştir.

Bu çalışma ise medya ve ötekileştirme durumu milliyetçi söylem kapsamında ele alınmıştır. Milliyetçiliğin halklar arasındaki barışı zedeleyen bir ideoloji olduğu ancak medya da sürekli olarak yeniden üretildiği üzerinde durulmuş ve sonucunda halkların demokratik bir şekilde yaşayabileceği sonucu elde edilmiştir. Medya da milliyetçiliğin yeniden üretimi noktasında benzerlik gösterse de ele alınış noktasında bu çalışmayla farklılık göstermektedir.

Çoban, (2014), "İktidardın "Medya"sı" İktidarı elinde bulunduran egemen güçler tahakküm altında tuttukları kitlelerin rızasını kazanırken, aynı zamanda kendi ideolojisini kültürel kuramlarda ve ürünlerde yeniden üretirler. Gramsci'nin de ifade ettiği gibi, egemenler, felsefelerini, kültürlerini ve etik değerlerini öğretmek, zenginliklerini, güçlerini ve konumlarını güçlendirmek ve sürdürmek için kitle iletişim araçlarını kullanırlar. Egemenler, toplumun sürekli değişen koşullarına uygun olarak ideolojik yeniden üretim ini gerçekleştirmesi ve bu ideolojiyi toplumu oluşturan bireylere ulaştırarak ve onların bu düşünceleri sahiplenmesini sağlayarak, ideolojik hâkimiyeti ve denetimi sağlamak, hegemonyalarını sağlamlaştırmak ve sürdürmek için medyayı ellerinde bulundururlar. Medya, siyasi tercihler başta olmak üzere, kültür, algılama, yaşam biçimleri, ekonomik tavırlar ve daha birçok konuda belirleyicidir. Bu çalışma da bahsedilen medyanın belirleyiciliği noktasında önem arz etmektedir.

Bayram, (2011),"Liberal Demokrasilerde Medya ve Kamuoyunun Dış Politika Karar Alma Sürecine Etkisi"bu çalışmada da sonuç olarak medyanın ve kamuoyunun dış politika çıktıları üzerinde dış politika sorununun niteliğine göre önemli etkileri olduğu tespitini yapmak mümkündür. Rutin dış politika işleyişi ve alınan kararları üzerinde medyanın ve kamuoyunun bir etkisi yoktur. Örneğin bir ülkeye gönderilecek bir elçinin seçimi veya bir komşu ülke ile imzalanacak bir ticaret anlaşmasının içeriği olağan üstülük olmadığı takdirde medyanın ve kamuoyunun dikkatini çekmemektedir. Bu durumda karar alma mekanizması olağan işleyişinde devam etmektedir. Oysa dost olmayan bir ülke ile önemli imtiyazlar içeren bir ticaret anlaşmasının yapılması medya vekamuoyunun hemen ilgisini çekecektir. Bu durumda anlaşma koşullarından tutun da, iki ülkenin tarihi ilişkilerine kadar birçok şey sorgulanacak, karar alıcı baskı altına

alınmaya çalışılacaktır. ABD gibi ülkelerde bir ülkeye atanacak büyük elçinin ismi bile çok derin tartışmalara yol açabilmektedir. Kısaca sorunun kriz haline geldiği durumlarda kamuoyu ve özellikle de kamuoyunu yönlendiren medyanın dış politika çıktıları üzerinde önemli etkileri ve katkıları olmaktadır. Dış politika alanında alınan kararların hangi saiklerle alındığını ortaya koymak sadece gözlem ve incelemeye dayanılarak yapılabilecek bir şey değildir. Karar alıcının içinde bulunduğu şartlardan, psikolojisine ve hatta geçmiş yaşantısına kadar birçok etken de alınan karar üzerinde etkide bulunmaktadır. Yapılan çalışma ise medya ve kamuoyunun dış politika çıktılarını ne ölçüde etkilediği üzerinde teorik açıklamalarla durmuştur.

Çakır, (2006), "Tezkere Dönemi ve Sonrası Türk – ABD İlişkileri'nin Medyada Temsili" bu çalışmanın yoğunlaştığı nokta, sistematik olarak haber metinleri ve köşe yazıları üzerinden giden bir eleştirel söylem analizi yerine gündem oluşturmada haberlerde ve köşe yazılarında üretilen anlam üzerinden bir içerik analizi yapmaktır. Araştırma kapsamında ABD'nin Türk Hükümeti'nden istediği yetki tezkeresinin meclisteki oylaması ve ABD'nin Irak'a müdahalesi konuları etrafında gelişen ABD ve Türkiye ilişkilerinin medyada temsili 02.03.2003 ile 24.03.2003 tarihleri arasındaki Radikal ve Yeni Şafak gazeteleri ele alınarak incelenmiştir. Yaklaşık bu 22 günlük süreçte, söz konusu gazetelerde yer alan haber metinlerine ve köşe yazılarına bakılmış, her iki gazetenin ve bu gazetelerdeki köşe yazarlarının gelişen bu olayları tanımlamak için seçtikleri sözcüklere, haberi güvenilir kılmak için kullandıkları argümanlara, kullandıkları haber kaynaklarının niteliğine, haber ve köşe yazıları dilinin nötr veya taraflı oluşuna ve haber içeriğinde yer alan eleştirel veya övücü söylemlere bakılmıştır.

Yukarıda medya da milliyetçilik, ulus devlet anlayışının medya yansımaları noktasında yapılan çalışmalar literatür taraması yöntemi ile toplanmıştır. Ele alınan tüm çalışmalar kendi içinden alana katkı sağlamıştır. Yapılan bu çalışmada, literatür taramasında incelenmiş olan çalışmalardan farklı olarak medyada milliyetçiliğin yeniden üretilmesi ve ulus devlet noktasında ülke basınlarının haber içeriklerini oluşturması kapsamında Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarının Türk basınındaki temsili incelenmiştir. İki referanduma Türk basının nasıl baktığı, nasıl ele aldığı milliyetçi ideolojinin haberleştirmedeki etkinliği ve milliyetçiliğin yeniden üretimi noktasında çalışma önem arz etmektedir. Yukarıda incelendiği gibi milliyetçiliğin yeniden üretimi noktasında birçok çalışma gerçekleşmiştir. Bu çalışmada olaya farklı, güncel bir konu olan Kuzey

Irak ve Katalonya referandumları üzerinden medyanın milliyetçi söylemi yeniden üretimi incelenmiştir. Bu bağlamda da alana bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.BÖLÜM

3.KUZEY IRAK VE KATALONYA REFERANDUMLARININ TÜRK BASININDAKİ TEMSİLİ

3.1.Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada kapsamında verilerin analizi niceliksel analiz yöntemlerinden olana içerik çözümlemesi ve Van Dijk' eleştirel söylem çözümlemesi birlikte kullanılarak yapılmıştır. Araştırma kapsamında Cumhuriyet, Sabah, Habertürk, Hürriyet ve Bianet gazeteleri seçilmiştir. Araştırma kapsamında seçilen gazetelerin seçilmesinde iktidar yakınlık, muhalif duruş ve ideolojik yapı kıstasları da etkili olmuştur. Bu bağlamda iktidara yakınlık noktasında Sabah ve Habertürk, muhalif olarak Cumhuriyet ve Bianet gazeteleri incelenmiştir. İçerik çözümlemesi tekniğinde, veriler oluşturulan kategorilere dağıtılmakta ve analiz edilmektedir (Bilgin 2006: 19). İçerik çözümlemesinde araştırma kapsamında incelenen gazete haberleri, toplam haber sayıları, yoğunlukta işlenen temalar, yer alan görüşler ve içerikleri, aktörler, kavram kullanımları noktalarında kategorize edilmiştir.

Eleştirel söylem çözümlemesi yönteminin, metin ve metnin içinde üretilen bağlamlar arasındaki ilişkiyi belirlemede olanak sağlaması ikinci yöntem olarak seçilmesinin nedenidir. Bu noktada haberlerdeki metinlerin sunuluş ve hazırlanışı noktasında nelerden etkilendiği ve nasıl yansıttığı noktasında önemlidir.

3.1.1.İçerik Çözümlemesi

Bilimsel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik çözümlemesi, gözlemden çok bir çözümleme yöntemidir. Yöntem mevcut verilerin özetlenmesini ya da karşılaştırılmasını mümkün kılmaktadır. Nesnellik, sistemlilik ve genellik yöntemin belirgin özellikleri arasında sayılmaktadır.

Bernard Berelson içerik çözümlemesini, iletişimin açıklanan içeriğini, yansız, sistematik sayısal tanımlarını yapan bir araştırma tekniği olarak tanımlamaktadır. Bu tanımın, daha çok kitle iletişim araçları ile yapılan iletişimi kapsadığı söylenebilmektedir. Yansızlık ve sistem etiklik bu yöntemin tanımlarının temel özelliği olarak alınmaktadır. İçeril çözümlemesi, hazırlanan yönergeye göre yazılan ve söylenenlerin ne kadar sıklıkla söylendiğinin bulması, sayılamayanların niceleştirilmesi olarak tanımlanabilmektedir (Aziz, 2014:133). Bir başka tanıma göre içerik analizi

“haberleşmenin içeriği hakkında tümdengelim yapabilmek için aynı içeriğin temelini oluşturan çok geniş kapsamlı sonuçları incelemek bakımından geliştirilmiş bulunan çok amaçlı bir araştırma yöntemidir” (Tokgöz, 1983:133). Bu yöntemi kullanan araştırmacı, kişilerin davranışlarını gözlemlemek veya onlara sorular sormak yerine, kişilerin ortaya koymuş oldukları iletişim materyallerini incelemektedir.

İçerik çözümlemesi, araştırılmak istenen içeriğin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir olmasıyla anlam kazanmaktadır. Araştırmacının, incelemek istediği konu hakkındaki ölçütlerinin net olması ve istatistiksel olarak çözümleme yöntemi açısından geçerli olması, araştırmada oldukça önemli görülmektedir (Fiske, 2014:248). Yöntem, araştırmacıya istatistiki veriler kullanılarak elde edilen veriler üzerinden yorum imkanı sağlamaktadır. İstatistiki verilerin kullanımı, araştırmacının sistematik ve objektif bir yorum yapabilmesine imkan verebilmektedir (Koçak ve Arun, 2006:24). İçerik çözümlemesinin ilk adımını oluşturan araştırma sorularının, amaçsız uygulamaların önüne geçemek açısından büyük bir önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu nedenle yapılacak çalışmada, analizin yapılma amacının çok açık ve net bir şekilde belirtilmesi için temel düzeyde literatür taramasının yapılması önemli görülmektedir (Balcı ve Bekiroğlu, 2012:277).

İçerik çözümlemesi türleri hususunda farklı zamanlarda, farklı kişiler tarafından, farklı sınıflandırmalar yapılmıştır. İçerik çözümleme yöntemi amaçlarına göre; yaptığı pragmatik (yararcı, faydacı) çözümleme, Anlambilimsel (semanticsel) çözümleme, İşaret aracı çözümleme olarak üç gruba ayrılmaktadır.

Pragmatik (yararcı, faydacı) çözümleme: İşaretlerin olabilen nedenlerini yada etkilerine göre sınıflandırma yöntemidir. Örnek olarak, iletinin verildiği zamanlardaki sıklığı sayılarak, nasıl bir etkisinin olacağının ortaya çıkarılması amacıyla yapılabilmektedir.

Anlambilimsel (semanticsel) çözümleme: Sözcükleri anlamlarına göre sayma ile ilgili bir çözümleme türü olarak tanımlanmaktadır. Örneğin; bir mesajda kaç kez doğrudan ya da dolaylı Atatürk'e atıfta bulunan sözcüklerin araştırılmasıdır. ("Ata", "Mustafa Kemal", "Gazi" gibi)

İşaret aracı çözümleme: Bir mesajın içeriğinin, işaretlerin psiko fiziksel özelliklerine göre sıklığının sayılması olarak tanımlanmaktadır. Örneğin bir mesaj da

Amerika sözcüğünün kaç kez geçildiğinin sayılması (Aziz, 2014:134).

1960 sonrasında içerik çözümlemesinin nicel ve nitel kullanımı, uzlaştırmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalarda birden çok sınıflandırma işlemi bir arada kullanıldığı ve birden çok birimin sınıflandırılmak üzere seçildiği belirtilmektedir. Farklı kategorileştirme ve sınıflama işlemlerinin birbirlerinin eksiklerini giderebileceği düşüncesi ile daha sağlıklı bulgulara ulaşma isteği, bu yola gidilmesinin en temel nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Bu yöntemde, zaman zaman nicel ve nitel kategorilerin bir arada kullanıldığı bilinmektedir (İnal, 1996:82).

İçerik çözümlemesi ayrıntılı olarak tasarımlandığında, yapısında birbirinden farklı anacak birbirini tamamlayan bir takım öğelerin olduğu görülmektedir. Bu öğeler aynı zamanda içerik analizinin aşamalarını oluşturmaktadır. Alan Wurtzel, çözümlemenin altı evresi olduğunu belirtmektedir.

Araştırma nesnelerini ya da hipotezlerini geliştirmek,
Analiz birimlerini kurmak,
İçerik kategorilerini belirlemek ve tanımlamak,
Örneği (örneklemi) seçmek,
Kodlama ve güvenirlik evresi,
Bulguları çözümlemek ve değerlendirmek (Güngör ve Binark, 1993:126).

3.1.2.Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Söylem çözümlemesi yazılmış durumda olan söylemin, karmaşık yapısı içerisinde dilbilgisel özellikleri dikkate alınarak, niteliksel ve kuramsal biçimlemelerle çözümlenmesi olarak tanımlanabilmektedir. Dilbilgisindeki gelişmelere paralel olarak bu alanın disiplinlerarası çözümlemelere açık olarak gelişmesi ile yaygınlık kazandığı söylenebilmektedir. Özellikle son 20-25 yıl içinde kitle iletişim araçlarının geniş halk kitlelerini etki altına alabilmesi ile giderek yaygınlaşan bir araştırma yöntemi ve tekniği durumuna geldiği görülmektedir. Bu yöntemde, söylem niceliksel olarak değil, niteliksel olarak çözümlenerek, mesajın anlamı ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Herhangi bir biçimde oluşan söylemin çözümlenmesini yapmak için, kod açımlama, yorumlama, yapılanma, devirsel süreç, makro yapılanma biçimi ve öyküsel bellekte temsil etmehususlarını içermesi gerekmektedir (Aziz, 2014:149).

Eleştirel haber araştırmaları için haber metinlerinin bir söylem olarak kabul edilmesi, söylem analizlerinin temel bir yöntem olarak haber kabul edilmesini zorunlu

hale getirmektedir. Teun Van Dijk'ın önerdiği eleştirel söylem çözümlemesi modeli, haber söylemi aracılığıyla üretilen toplum-bilişsel yapılanmayı araştırmaktadır. Özellikle haber metinlerindeki söylem içerisinde yeniden inşa edilmekte olan, iktidar, güç, egemenlik, ideoloji ilişkilerini, dilbilimsel kavramlar ve dilsel yapıları kullanarak inceleyen Van Dijk'ın üzerinde önemle durduğu bilişsel yapılanma, tamamen bireye özgü değildir. Bilişsel yapılanma, Van Dijk'a göre bireyin içine doğduğu gerçekliğin ona sunduğu ve koşullara göre içinden seçip, benimsediği değerlerin kodlanmasıdır. Van Dijk bu durumu da, bireyin zihninde, ideolojileri sürdüren ve yeniden yapılandıran egemen gücün veya güçlerin telkin ettiği her türlü ayrımın (biz/onlar gibi) rasyonelleştirilmesi olarak açıklamaktadır (Büyükkantarcıoğlu, 2012:178).

Van Dijk'ın önerdiği modeli, haber söyleminin üretildiği toplumun, politik, ekonomik, kültürel ve toplumsal dinamikleriyle birlikte bir bağlam içerisinde incelenmesi gerektirmektedir. Ayrıca güç ve iktidar ilişkilerinin, toplumsal eşitsizliklerin, söylemsel yapı ve stratejilerle nasıl inşa edildiğini analiz etmektedir. Model, dilbilimciler tarafından çeşitli eleştiriler alamsına rağmen, eleştirel haber araştırmaları için toplumsal yapı anlamlandırmasında öncü ve çoklu perspektifler sunmaktadır (Karaduman, 2017:34).

İdeoloji ve söylem arasındaki ilişki, her zaman ideolojiden söyleme doğru tek yönlü bir ilişki olmamaktadır. Söylem de, ideolojinin sürdürülmesini sağlayan, bireysel ve toplumsal bilişsel şemaları-farkına varılarak ya da varılmadan etkileyen önemli bir güce sahip olarak görülmektedir. Bu nedenle, toplumsal-kültürel, toplumsal-psikolojik ve toplumsal-politik süreçler açısından söylemin hangi amaçlar doğrultusunda ve nasıl yapılandırıldığı önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda söylem hem zihni temsil eden, hem de zihni yönlendiren bir güç olarak tanımlanabilmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi, ideoloji ile yüklü olduğu öne sürülen dilsel yapıların dilbilim yöntemlerinden yararlanarak sistemli bir biçimde açıklanması olarak adlandırılmaktadır (Büyükkantarcıoğlu, 2012:166).

Söylem, egemenlik ilişkilerinin hem kurulduğu hem de temsil edildiği birincil araç olarak görmekte ve ideoloji söylemi ile egemenlik ilişkilerini bağdaştırarak dolaylı bir işlev görmektedir (Mumby, 2004:137). Toplumsal pratiklerin dil ile adlandırılıp, anlamlandırılması ve toplumsal ile zihinsel olan arasındaki tek temel dolayımın dil olması, toplumsal pratiklerin dilsel pratikler olarak incelenmesi ve çözümlenmesi ideoloji çalışmalarına önemli katkılar sağlamaktadır (Üşür, 1997:73).

Van Dijk'a göre ideolojilerin toplumsal boyutu, ideolojilerin yeniden üretiminde ve gelişmesinde, gruplar ve kurumlar arasında ne tür ilişkilerin yer aldığını da açıklamaktadır. İdeolojilerin söylem boyutu ise, ideolojilerin günlük konu ve konuşmalarımızı nasıl etkilediğini, ideolojik söylemi nasıl anladığımızı ve toplumda ideolojinin yeniden üretiminde söylemin nasıl yer aldığını açıklamaktadır. Toplumun grup ve kurumsal seviyesindeki ilişkiler ideolojiktir ve bu ideolojiler, bu ilişkileri etkileme ve açıklama gücüne sahip görülmektedir. Dil kullanımı ve söylem ideolojileri nasıl edindiğimiz, öğrendiğimiz ve değiştirdiğimizi etkileyen son derece önemli toplumsal bir pratik olarak nitelenmektedir (Özer, 2011:52).

Söylem üzerine çoğu eleştirel çalışmaların merkez kavram güçtür ve daha spesifik olarak grupların ya da kurumların sosyal gücüdür. Sosyal gücü, kontrol kavramıyla tanımlayan Van Dijk, eğer bir grup az ya da çok diğer grupların eylemlerini ya da düşüncelerini kontrol edebiliyorsa, o grup az ya da çok bir güce sahip demektir. Egemen grupların gücü, yasalarla kurallarla, normlarla, alışkanlıklarla ve hatta oldukça genel konsensusla entegre olmuş olabilmektedir. Van Dijk'ın söylem ve güç arasındaki ilişkinin analizinde, öncelikli olarak, söylemin özel bir formuna erişilebilinmektedir. İkinci olarak, eylem bizim zihnimiz tarafından kontrol edilmektedir. Eğer insanların zihni kontrol edilebilirse dolaylı olarak eylemleri de kontrol edilebilmektedir (Van Dijk, 2015:469-470).

Van Dijk'e göre eleştirel söylem çözümlemesi araştırması için 3 ilişkili soruda söylemsel güç meselesi ayrılabilmektedir. (Van Dijk, 2015:470)

1. Güçlü gruplar, kamu söyleminin metnini ve bağlamını nasıl kontrol eder ?

2. Bu tür güç söylemleri, daha az güçlü grupların zihinlerini ve eylemlerini nasıl kontrol eder? Ve toplumsal eşitsizlik gibi böyle bir kontrolün toplumsal sonuçları nedir ?

3. Güçlü gruplar, kurumlar ve örgütlerin söyleminin özellikleri nelerdir? ve gücün kötüye kullanımının formlarının özellikleri nasıldır? (Van Dijk, 2015:470)

Eleştirel söylem çözümlemesinin temel meselelerinden biri de gücün kötüye kullanması üzerinedir. Bu nedenle medya metinlerinde güç ve iktidar söylemlerinin yeniden nasıl inşa edildiği eleştirel haber araştırmaları için önemli bir sorunsal olarak görülmektedir. Özellikle toplumsal eşitsizliklerin (sınıf, etnisite, cinsiyet, ırk, güç, egemenlik bakımından) dil içerisinde nasıl yapılandığı ile ilgilenen eleştirel söylem çözümlemesi, söylem yapıları ya da söylem stratejilerini ortaya çıkarmayı, haber

söyleminin ardalanında yatan yapının toplumsal dinamiklerini bulmayı amaçlamaktadır. Güç ve egemenliğin, konuşma ve metinlerde yeniden asıl üretildiğini sorgulayan çözümleme, üretilen güç ilişkilerinin sembolik düzeyde ortaya çıkarılmasını olanaklı kılmaktadır. Dolayısıyla egemen söylemlerin doğallaştığı, meşrulaştığı, normalleştiği haber metinlerinde, egemen ideoloji ve değerler sistemi toplumsal işleyişine uygun olarak bu stratejilerle devamlılığını sürdürmektedir. Bu sebeple eleştirel söylem araştırmacısının sosyo-politik bir duruşu olması gerekmektedir. Son yirmi yılda medyayla ilgili eleştirel söylem analizi yaklaşımları çoğalmıştır. Bu çalışmalar, eleştirel medya çalışmalarında bir durum olarak sadece haberin ve diğer basın yayın organlarının sosyal ve iletişimsel bağlamını araştırmakla kalmadı, bunun yanında birçok diğer yapılar arasında sözlük, sentaks, konular, metafor, tutarlılık, aktör tanımı, sosyal kimlikler, türler, kiplik, önvarsayım, retorik rakamlar, etkileşim, haber şemaları ve görüntülerin çoklu analizi gibi medya söylemlerinin yapılarının sistematik analiziyle de ilgilenmiştirler (Van Dijk, 2015:477).

3.2. Varsayımlar

- Belirli konularda, belirli algılar, tepkiler, yorumlar oluşturmak adına basın organları kullanılmaktadır.
- Basın organları benzer konulardaki değerlendirmelerini farklı noktalardan yapabilmektedir.
- Basın yayın organları belirli konuları bazı kavramlar üzerinden (self-determinasyon gibi) ele alamamaktadırlar.
- Devlet yapısı, milli duygu ve ideolojik duruş gibi olgular haberlerin oluşturulmasında etkin rol oynamaktadır.
- Ulus devlet, milliyetçilik kavramları kapsamında haber medyaları benzer konularda (Kuzey Irak ve Katalonya Referandumu) farklı temsiller gerçekleştirmektedir.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evreni Türk basını oluşturmaktadır. Örneklem ise, olasılıklı örnekleme türlerinden biri olan amaçlı örnekleme yöntemi ile Türk basınından seçilen Cumhuriyet, Sabah, Habertürk, Hürriyet ve Bianet gazeteleri oluşturmaktadır. Bu gazetelerin seçilmesinde iktidar yakınlık, muhalif duruş ve ideolojik yapı kıstasları da etkili olmuştur. Bu bağlamda iktidara yakınlık noktasında Sabah ve Habertürk, muhalif olarak Cumhuriyet ve Bianet gazeteleri nötr, tarafsız olarak da Hürriyet gazetesi incelenmiştir.

3.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamını belirlenmiş olan yayın organlarındaki haberler oluşturmaktadır. Araştırmanın süresi referandum öncesi ve sonrası olarak 1 Eylül – 15 Ekim 2017 olarak sınırlandırılmıştır. Araştırmanın belirlenen tarihler arasında sınırlandırılmasının nedeni güncel ve kapsamlı veriler elde etmenin yanı sıra referandumların tüm sürecini kapsıyor olmasıdır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise mecra noktasındadır. Bianet gazetesinin yalnızca internet üzerinden yayın yapması nedeniyle, Türk basınını temsilen seçilen Cumhuriyet, Sabah, Habertürk ve Hürriyet gazetelerinin de internet sitelerindeki haberler incelenecek, basılı haberler kapsam dışında tutulacaktır.

3.5.Araştırmanın Bulguları

Kuzey Irak referandumunun Türk basınındaki temsiline odaklanan çalışma kapsamında öncelikli olarak, örneklem birimlerinde yer alan Kuzey Irak ve Katalonya referandumunun konulu haberlerin dağılımı incelenmiştir. Haber dağılımları, gazetelerin konuyu gündemde tutma yoğunluklarına ilişkin ipuçları sunmaktadır. İncelemeye ilişkin bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

3.5.1.Kuzey Irak Referandumu İçerik Çözümlemesi

Tablo 1:1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Gazetelerdeki Kuzey Irak ve Katalonya Referandumu Konulu Haber Sayıları

		REFERANDUMLAR	
		Kuzey Irak	**Katalonya**
GAZETE	**Cumhuriyet**	140 %28,3	43 %27,6
	Sabah	119 %24,1	35 %7
	Habertürk	71 %14,4	24 %15,4
	Hürriyet	102 %20,6	32 %20,5
	Bianet	62 % 12,6	21 %13,5
	Toplam	**494 %100**	**155 %100**

Araştırma kapsamında seçilen Cumhuriyet, Sabah, Habertürk ve Bianet gazetelerinin internet sitelerindeki haberlerin incelenmesi sonucunda Kuzey Irak referandumuyla ilgili 494, Katalonya referandumuyla ilgili 155 habere ulaşılmıştır. Bu durum yukarıda Tablo 1' de belirtilmiştir. Tablo 1' de ayrıca toplam haber sayılarının gazetelere göre dağılımı da yüzdeleriyle birlikte verilmiştir. Tablo 1'de de görüldüğü üzere tüm gazeteler Kuzey Irak referandumunu, Katalonya referandumuna göre daha çok haberleştirmiştir. Bunun nedeni olarak komşu ülke olma münasebetinden Kuzey Irak referandumu Türkiye'yi daha çok ilgilendirmesi ve doğrudan iç siyasetini etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzdende Kuzey Irak referandumu Türkiye gündeminde daha fazla yer aldığı için haberleştirme sayısı daha fazladır.

Ancak gazeteleri bireysel olarak ele aldığımızda bu noktada farklılıklar gözlenmektedir. Kuzey Irak referandumu kapsamında Cumhuriyet gazetesi 140 haberle, toplam haber sayısının %35,7'sini oluşturarak Kuzey Irak referandumunu en çok haberleştiren gazete olmuştur. Cumhuriyet gazetesini 119 haberle, toplam haber sayısının %30,3'ünü oluşturan Sabah gazetesi takip etmektedir. Hürriyet gazetesi 102 haberle %20,6'sını, Habertürk gazetesi 71 haberle, toplam haber sayısının %18,1'i ve Bianet gazetesi ise 62 haberle, toplam haber sayısının %15,9'unu oluşturarak bu gazeteleri takip etmişlerdir. Katalonya referandumu içinde benzer bir durum görülmektedir. Bu referandumunu da en çok haberleştiren 43 haberle toplam haber sayısının %34,9'unu oluşturan Cumhuriyet gazetesini olmuştur. Ve yine bu gazeteyi 35 haberle toplam haber sayısının %28,4'ünü oluşturan Sabah gazetesi takip etmiştir. Hürriyet gazetesi 32 haberle %20,5' ini, Habertürk gazetesi ise24 haberle toplam haberlerin %19,6'sını oluşturmuştur. Katalonya referandumunu en az haberleştiren gazete olan Bianet ise 21 haberle, toplam haber sayısının %17,1'ini oluşturmuştur. Gazeteler arası haber sayılarının farklı olmasının sebebini, gazetelerin konulara yaklaşımı ve gündeme alma biçimleri, bunun yanında konuların çarpık ve bilinmeyen yönlerini açığa çıkarmaya amaçladıklarından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Aynı zamanda gazetelerin sahiplik ve ideolojik yapılarından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Haberi oluşturmadaki önemli öğelerden birisi haberin içerisindeki aktörlerdir. Bu kapsamda Kuzey Irak referandumunu ele alan haberlerdeki aktörler, konunun ilişkiselliğini anlamaya yardımcı olmaktadır. Bu aktörleri tespit etmek, Kuzey Irak

referandumunun haberlerde nasıl incelendiği noktasında yardımcı olacaktır. Bu bağlamda incelemeye dair bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Kuzey Irak Referandumu Konulu Haberlerde Durum Tanımlayıcısı Olarak Seçilen Aktörler

		GAZETE				
		Cumhuriyet	**Sabah**	**Habertürk**	**Hürriyet**	**Bianet**
AKTÖRLER	**İktidar Temsilcileri (AKP)**	29 %20,3	42 %35,3	18 %25,3	27 %26,4	12 %19,4
	Muhalefet Temsilciler (CHP,MHP,HDP)	33 %23,1	7 %5,8	8 %11,3	21 %20,6	13 %21
	IKBY Temsilcileri	36 %25,3	28 %23,5	25 %35,1	28 %27,5	19 %30,6
	AB-ABD-BM gibi Uluslar arası aktörler	11 %7,6	11 %9,3	6 %8,5	5 %4,9	5 %8,1
	Diğer Ülke Liderleri	16 %11,1	16 %13,5	7 %9,9	7 %6,9	7 %11,3
	Durum Tanımlayıcısı Olarak Enformatik Bilgi	18 %12,6	15 %126	7 %9,9	14 %13,7	6 %9,6
	Toplam	**143 %100**	**119 %100**	**71 %100**	**102 %100**	**62 %100**

Gazetelerde Tablo 2' de görüldüğü üzere Kuzey Irak referandumu konulu haberlerdeki aktörler değişkenlik göstermektedir. Cumhuriyet gazetesinde haberlere en çok konu olan aktör 39 (%32,2) haberle Irak Kürt Bölgesel Yönetimi temsilcileri olmuştur. Bu aktörü 36 (%25,8) haberle muhalefet temsilcileri ve 32(%22,8) haber iktidar temsilcileri aktörleri takip etmektedir. Bu aktörlerin diğer aktörlerden daha fazla haberleştirilmesinin nedeni referandum sürecinin direkt olarak muhatapları olmasından kaynaklanmaktadır. Muhalefet temsilcilerinin, iktidar temsilcilerinden daha fazla haberleştirilmesini de Cumhuriyet gazetesinin muhalif duruşuna bağlamak mümkündür. Diğer bir gazete olan Sabah gazetesinde de benzer bir durum söz konusudur. Sabah gazetesinde 47 (%39,4) haberle en çok iktidar temsilcileri yer alırken, IKBY temsilcileri de 33 (%27,7) haberle ikinci sıradadır. Bu bağlamda Sabah gazetesi referandum

sürecinin iki başrol tarafları üzerinden haberleşme sürecini gerçekleştirmiştir. Bunların yanında diğer ülke liderlerinin, Türkiye'nin muhalefet temsilcilerinden daha fazla haberleştirilmesi, Sabah gazetesinin iktidara olan yakınlığından kaynaklanmaktadır. Habertürk gazetesi de benzer bir şekilde konunun direkt aktörleri üzerinden haberleştirmesini gerçekleştirmiştir. Aynı durum Hürriyet ve Bianet'in haber sayılarında da gözlemlenmektedir. Bu bağlamda da Habertürk, Hürriyet ve Bianet, IKBY temsilcileri, iktidar temsilcileri ve muhalefet temsilcileri yoğunluklu olarak haberleştirme sürecini tamamlamışlardır. Ayrıca tüm gazetelerde bu aktörlerin yanında farklı dünya liderlerinin ve AB, ABD ve BM gibi uluslararası aktörlerinde haberleşme sürecinde azımsanmayacak sayıda var olmaları, referandumun uluslararası gündem de yer aldığını ve uluslararası haber medyasına taşındığını göstermektedir.

Haberlerin sunumlarını daha anlaşılır kılmak için önemli olan noktalardan biri de gazetelerin konuya yaklaşımlar biçimleridir. Türk haber medyasının Kuzey Irak referandumu konulu haberlere yaklaşım biçimlerini ortaya koyan bulgular Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Gazetelerin Kuzey Irak Referandumu Konulu Haberlere Yaklaşım Biçimleri

		GAZETE				
		Cumhuriyet	**Sabah**	**Habertürk**	**Hürriyet**	**Bianet**
İÇERİKLER	**Eleştirel Bakış**	43 %31,1	28 %23,6	25 %35,2	40 %39,2	15 %24,2
	Sorunlaştırıcı	86 %60,1	91 %76,4	41 %57,7	29 %28,5	13 %20,9
	Nötr anlatım	12 %8,8	0 %0	5 %7,1	33 %32,3	34 %54,9
	Destekleyici	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0
	Toplam	**143 %100**	**119 %100**	**71 %100**	**102 %100**	**62 %100**

Gazetelerin Kuzey Irak referandumuna yaklaşım biçimlerinin analiz edildiği Tablo 3 verilerine göre genel olarak gazeteler referanduma haberlerde sorunlaştırıcı ve eleştirel bir yaklaşım izlemişlerdir. Tüm gazetelerde destekleyici bir yaklaşım hiçbir

haberde gözlemlenmemiştir. Bunun yanında Kuzey Irak referandumuna en çok sorunsallaştıran sunum yapan gazete (76,4) Sabah gazetesi olmuştur. En çok eleştirel yaklaşan gazete ise haber sayısı bakımından Cumhuriyet gazetesi(43) olmuştur. Bianet gazetesi ise genel olarak haber sunumlarında nötr anlatımı tercih etmiştir. Genel olarak yorumlayacak olursak, gazetelerin Kuzey Irak referandumunu doğru bulmadıkları ve bu noktada da temsillerini eleştirel ve sorunlaştırarak gerçekleştirdiklerini söylemek mümkündür.

Haberin anlatım yapısını oluşturan bir diğer önemli öğe ise, konunun muhataplarının görüşlerinin içerikleridir. Bu bağlamda gerçekleştirilen inceleme verileri Tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Gazetelerde Kuzey Irak Referandumu Konulu Haberlerde Yer Alan Görüşlerin İçerikleri

		GAZETE				
		Cumhuriyet	**Sabah**	**Habertürk**	**Hürriyet**	**Bianet**
İÇERİKLER	**Destekleyici**	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0
	Sorunlaştırıcı	80 %64,8	83 %83	38 %63,3	24 %27,3	13 %23,2
	Eleştiri	34 %27,2	17 %17	22 %36,7	39 %44,3	15 %26,8
	Nötr	10 %8	0 %0	0 %0	25 %28,4	28 %50
	Toplam	**125 %100**	**100 %100**	**60 %100**	**88 %100**	**56 %100**

Kuzey Irak referandumuna dair yer alan görüşlerin içerikleri tablo 4' de incelenmiştir. Bu kapsamda görüşleri alınan temsilcilerin referandumlar hakkındaki tutumları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun sonucunda tablo 4'de elde edilen verilere göre, gazetelerde yer alan temsilciler genel olarak Kuzey Irak referandumuna sorunlaştırıcı bir tutum izlemişlerdir. Sorunlaştırıcı kategorisi kapsamında en çok haber 89 haberle(71,2) Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Sabah gazetesinde 83

haber(%83), Habertürk gazetesinde 42 (%70), Hürriyet gazetesinde 24 (%27,3) ve Bianet gazetesinde 13 haberle (%23,2) yer almıştır. (Gazetelerin toplam haber sayılarındaki farklılık görüş alınmayan haber sayılarının toplam haber sayılarından çıkarılmasından kaynaklanmaktadır). Tablo da ayrıca tüm gazetelerde yer alan görüşlerde Kuzey Irak referandumunu destekleyen bir tane bile görüş yer almamaktadır. Bu durumda sorunlaştırıcı ve eleştiri kategorilerinin yoğun şekilde haberleştirilmesinin sağlaması olmaktadır. Eleştiri kategorisinde de tüm gazetelerin birleştiği görülmektedir. Bu kategori de gazetelerde yer alan görüşlerin haber sayısı olarak dağılımı Cumhuriyet 34 haber (%27,2), Sabah 17 haber(%17), Habertürk 22 haber (%36,7), Hürriyet 39 haber (%44,3) ve Bianet 15 haberle(%26,8) şeklinde gerçekleştirmiştir. Ayrıca Hürriyet ve Bianet gazetelerinin nötr olarak sergiledikleri haber sayılarının da yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum Hürriyet'in tarafsız, yansız duruşundan, Bianet'in ise muhalif duruşundan kaynaklanmaktadır.

3.5.2.Katalonya Referandumu İçerik Çözümlemesi

Tablo 5: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Katalonya Referandumu konulu Haberlerde Durum Tanımlayıcısı Olarak Seçilen Aktörler

		GAZETE				
		Cumhuriyet	**Sabah**	**Habertürk**	**Hürriyet**	**Bianet**
AKTÖRLER	**İspanya Hükümeti**	13 %30,2	10 %28,6	7 %29,3	11 %34,3	6 %28,6
	AB-ABD-BM gibi Uluslar arası aktörler	7 16,2	6 17,1	4 %16,6	2 %6,4	2 %9,5
	Türk Siyasi Liderler	6 %14,1	5 14,3	4 %16,6	3 %9,3	4 %19
	Diğer Ülke Liderleri	7 16,2	5 14,3	3 %12,5	3 %9,3	3 %14,3
	Katalan Temsilciler	10 23,3	9 25,7	6 %25	13 %40,7	6 %28,6
	Toplam	**43 %100**	**35 %100**	**24 %100**	**32 %100**	**21 %100**

Tablo 5'de gazetelerdeki Katalonya konulu haberlerdeki aktörler değişkenlik göstermektedir. Ancak tüm gazetelerde referandumun iki tarafı olan İspanya Hükümeti

ile Katalan temsilci aktörleri en çok haberleştirilen aktörler olmuştur. Katalan referandumunu en çok haberleştiren gazete olan Cumhuriyet gazetesinde İspanya Hükümeti temsilcileri (%30,2) ve Katalan temsilciler (%23,3) haberleştirilmiştir. Sabah gazetesi de, Cumhuriyet gazetesi gibi Katalan referandumunu İspanya Hükümeti temsilciler (%28,6) ve Katalan temsilciler (%25,7) üzerinden haberleştirmiştir. Hürriyet gazetesi de aynı şekilde İspanya Hükümeti (%34,3), Katalan Temsilciler (%40,7) üzerinden haberlerini oluşturmuştur. Benzer durumbu gazetelerdeki kadar bariz olmasa da Habertürk ve Bianet gazetelerinde de mevcuttur. Habertürk gazetesinde çoğunluk olarak (%29,3) en çok İspanya hükümet temsilcileri ve (%25) Katalan temsilciler haberlerde baş aktör olmuşlardır. Bianet gazetesinde de aynı durum mevcut hatta iki aktör aynı sayıda haberleştirilmiştir. İspanya hükümet temsilcileri toplam haberlerin %28,6'sında yer alırken, Katalan temsilciler de aynı oranda Bianet gazetesi haberlerinde yer almıştır. Diğer üç aktörde tüm gazeteler de belirli oranlarda haberlere konu olmuştur.

Tablo 6: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Gazetelerin Katalonya Referandumu Konulu Haberlere Yaklaşım Biçimleri

		GAZETE				
		Cumhuriyet	**Sabah**	**Habertürk**	**Hürriyet**	**Bianet**
İÇERİKLER	**Eleştirel Bakış**	13 %16,3	18 %20	5 %12,5	7 %21,8	0 %0
	Nötr anlatım	27 %62,8	17 %48,5	19 %79,2	22 %68,8	15 %71,4
	Destekleyici	3 %6,9	0 %0	0 %0	3 %9,4	6 %28,6
	Toplam	**43 %100**	**35 %100**	**24 %100**	**32 %100**	**21 %100**

Gazetelerin Katalonya referandumuna ilişkin haberlerinde referanduma yaklaşım biçimlerinin incelendiği Tablo 6' dan elde edilen veriler kapsamında genel olarak gazetelerin Katalonya referandumuna yorumsuz kaldıkları görülmektedir. Bu sonuç genel olarak haberlerde nötr anlatımı tercih etmelerinden anlaşılmıştır. Gazetelerin Katalonya referandumu konu haberlerinin sadece kamuoyu bilgilendirme ve güncel konuları haberleştirme noktasında haberlerine dahil ettiğini söylemek mümkündür.

Ancak bunun yanında az da Cumhuriyet ve Sabah gazeteleri Katalonya referandumuna da tepkili ve eleştirel yaklaştıkları görülmektedir. Ancak Kuzey Irak referandumuna göre oranın bir hayli düşük olduğu tablolarda görülmektedir. Bianet gazetesinin de Katalonya referandumuna hiçbir haberinde eleştirel ya da tepkili bir sunum gerçekleştirmediği hatta Katalonya referandumunu destekleyici temsiller gerçekleştirdiği görülmektedir. Cumhuriyet gazetesinde de çok az olmakla birlikte destekleyici haberler gerçekleştirmiştir. Bu durum gazetelerin Kuzey Irak referandumunu destekleyici hiçbir haberinin olmaması noktasında önemlidir. Hürriyet ve Habertürk gazetesi de Katalonya referandumuyla ilgili genel olarak bilgilendirme kapsamında nötr bir anlatım yolu izlemiştir.

Tablo 7: 1 Eylül – 15 Ekim 2017 Tarihleri Arasında Gazetelerde Katalonya Referandumu Konulu Haberlerde Yer Alan Görüşler

		GAZETE				
		Cumhuriyet	**Sabah**	**Habertürk**	**Hürriyet**	**Bianet**
GÖRÜŞLER	**İspanya Hükümeti**	15 %34,9	12 %34,2	7 %33,4	10 %31,3	7 %33,4
	Katalan Temsilciler	14 %32,6	10 %28,6	6 %28,5	11 %34,4	6 %28,5
	Türk Siyasi Liderler	4 %9,3	5 %14,3	3 %14,3	5 %15,7	3 %14,3
	Diğer Ülke Liderleri	6 %13,9	5 %14,3	2 %9,5	3 %9,3	2 %9,5
	AB-ABD-BM Temsilcileri	4 %9,3	3 %8,6	2 %8,3	3 %9,3	3 %14,3
	Toplam	**43 %100**	**35 %100**	**24 %100**	**32 %100**	**21 %100**

Katalonya referandumuyla ilgili görüş temsilcilerinin yer aldığı Tablo 7'de elde edilen verilere göre, genel olarak gazeteler İspanya Hükümeti ve Katalan temsilciler üzerinden haber sunumlarını gerçekleştirmişlerdir. Bu durum İspanya ükümeti ve Katalan temsilcilerin referandumun taraflarını oluşturmalarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Türk siyasi liderlerinin haberlerde yoğun şekilde yer almamalarının sebebi olarak Katalonya referandumunun, Kuzey Irak referandumu kadar Türkiye'yi

ilgilendirmemesinden dolayı olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Kuzey Irak referandumu direkt olarak Türkiye'nin iç siyasetini etkileyen bir referandumdur. İspanya Hükümetine haberlerinde en çok yer ver gazete 13 haberle(%30,3) Cumhuriyet gazetesi olurken, Cumhuriyet gazetesini 11 haberle(%31,4) Sabah gazetesi takip etmiştir. Hürriyet gazetesi 10 haberde (%31,3), Habertürk gazetesi 9 haberde(%37,5), Bianet gazetesi ise 7 haberde(%33,4) İspanyaHükümetine yer vermiştir. Katalan temsilcilerin haberleştirilmesinde de benzer durum söz konusudur. 12 haberle(%27,9) Cumhuriyet gazetesi yine en çok haberleştiren gazete olurken, Hürriyet gazetesi 11 (%34,4), Sabah gazetesi 9(%25,7), Habertürk gazetesi 8(%33,4) ve Bianet gazetesi 6(%28,5) haberle Katalan temsilcilerine haberlerinde yer vermiştir. Diğer siyasi liderler ve AB, ABD ve BM temsilcileri de gazetelerde hatırı sayılır şekilde yer almışlardır.

Tablo 8: Gazetelerde Katalonya Referandumu Konulu Haberlerde Yer Alan Görüşlerin İçerikleri

		GAZETE				
		Cumhuriyet	**Sabah**	**Habertürk**	**Hürriyet**	**Bianet**
İÇERİKLER	**Destekleyici**	13 %30,7	10 %27,3	6 %33,4	19 %28,6	9 %28,6
	Eleştiri	12 %12,8	10 %24,2	7 %16,6	8 %14,2	5 %14,2
	Nötr	18 %23,1	15 %15,1	11 %12,5	15 %23,8	7 %23,8
	Toplam	**43 %100**	**35 %100**	**24 %100**	**32 %100**	**21 %100**

Katalonya referandumuna dair gazetelerde yer görüşlerin içeriklerinin incelendiği Tablo 8' de, görüşlerin içeriklerin genel olarak nötr içeriklerin yer aldığı görülmektedir. Bunun nedeni ise, Katalonya Referandumunun Türkiye'yi etkilemeyen, iç siyasetinde yeri olmayan bir referandum olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda da gazeteler genel olarak Katalonya Referandumuna nötr yaklaşmayı tercih etmişlerdir. Ayrıca diğer iki kategori olan destekleyici ve eleştiri kategorilerinin gazetelerde eşit şekilde yer aldığı görülmüştür. Bunun sebebi ise, gazetelerde yer alan Katalonya referandumuna yönelik görüşlerin çoğunluğunu İspanya Hükümeti ve

Katalan temsilcilerin oluşturmasıdır. İspanya Hükümeti ve Katalan temsilcilerin referandumun iki zıt tarafı olmalarından ötürü bu tür bir sonuç çıkması gayet normaldir. Çünkü bir taraf referandumu desteklerken, bir taraf kesinlikle karşı çıkmaktadır.

Bu iki referandum da bağımsızlık adına yapılan referandumlar olmalarından ötürü self-determinasyon yani kendi kaderini tayin etme hakkı kapsamında değerlendirilebilmektedir. Ancak self-determinasyon bağlamında ele alındığında bu seçimler meşruluk kazanacağından ve uluslararası hukuka dâhil olacağından bu bağlamda ele alınmamaktadır. Gazetelerin bu iki referandumu nasıl kavramsallaştırdığı Tablo 9 ve Tablo 10'de incelenmiştir.

3.5.3.Ortak tablolar

Tablo 9: Kuzey Irak ve Katalonya Konulu Haberlerde Self-determinasyon Kavramının kullanımı

		REFERANDUMLAR	
		Kuzey Irak	**Katalonya**
GAZETELER	**Cumhuriyet**	**0**	**2**
	Sabah	**0**	**0**
	Haber Türk	**0**	**0**
	Hürriyet	**0**	**0**
	Bianet	**2**	**6**
	Toplam	**2**	**8**

"Kendi kaderini tayin etme" hakkı olarak da ifade edilen self-determinasyon, insanların kendi geleceklerini, devletlerini, egemenliklerini özgürce belirleme hakkı olarak ortaya çıkmıştır (Yüce, 2008: 4).Self determinasyonun sözlük anlamı; "başkalarının etkisi ve müdahalesi olmadan birilerinin kendi kararlarını alması" yahut "bireylerin hayatlarını kontrol etmeleri, kendi kendilerine belirledikleri amaçlara ulaşmaları ve topluma tam olarak katılmalarıdır."(Kalaycı, 2010: 9). Bu noktada Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarının seçilmiş olan gazetelerde self-determinasyon

bağlamında ele alınıp alınmadığı bu çalışma için önemlidir. Tablo 9' da bu bağlamda hazırlanmış olup, gazetelerin self-determinasyon kavramını kullanım sayıları incelenmiştir. Tablo 9'da gazetelerin Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarını self-determinasyon kapsamında ele almadıkları görülmektedir. Kavram olarak self-determinasyon sadece Cumhuriyet ve Bianet gazeteleri kullanmışlardır. Cumhuriyet gazetesi self-determinasyon kavramını sadece iki defa kullanmış olup ikisini de Katalonya referandumu için kullanmıştır. Kuzey Irak referandumu için böyle bir kullanımı olmamıştır. Bianet gazetesi ise iki defa Kuzey Irak referandumu ve altı defa da Katalonya referandumu için self-determinasyon kavramını kullanmış olup, toplamda 8 defa self- determinasyon kavramına haberlerinde yer vermiştir.

Tablo 10: Gazetelere göre Kuzey Irak ve Katalonya Referandumunu Tanımlayan Kavramların Kullanımı

		Self-determinasyon	**Bağımsızlık**	**Özerklik**
GAZETELER	**Cumhuriyet**	2 %20	173 %30,4	8 %20,5
	Sabah	0 %0	145 %25,5	9 %23,1
	Haber Türk	0 %0	89 %15,7	6 %15,4
	Bianet	8 %80	64 %11,3	11 %28,2
	Hürriyet	0 %	97 %17,1	5 %12,8
	Toplam	**10**	**568**	**39**

Gazete haberlerindeki kavram kullanımları gazetelerin konuları nasıl değerlendirdiği, hangi kavramlarla durum tanımlarını sunduğu ve haberin niteliğini, içeriğini görünür kılma noktasında önemlidir. Tablo 10'da gazetelerin Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarını hangi kavramlar üzerinden sunduğu verilmiştir. İki referandumun hangi kavramlar üzerinden sunulduğu, kavramların ortak olmasından

ötürü tek tablo üzerinden incelenmeye çalışılmıştır. Bu noktada gazeteler genel olarak Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarını bağımsızlık kavramı üzerinden ele alıp temsillerini bu şekilde gerçekleştirmişlerdir. Bağımsızlık kavramı üzerinden en çok haberleştirmeyi yapan gazete haber sayısı ve haber sayısını yüzdesi bakımından Cumhuriyet olmuştur. Cumhuriyet ve Bianet gazeteleri az da olsa self-determinasyon kavramını kullanarak bazı haberlerinde referandumları bu kavram üzerinden sunmuşlardır. Ancak tablo 9'da belirtildiği gibi self-determinasyon kavramını genel olarak Katalonya referandumu için kullanmışlardır. Bunların yanında tüm gazeteler az da olsa referandumları özerklik kavramı üzerinden de değerlendirmişlerdir. Bu kavram üzerinden de en çok değerlendirmeyi Bianet gazetesi yapmıştır.

3.6.Eleştirel Söylem Çözümlemesi

3.6.1. Özet (Başlık ve Giriş Paragrafı)

Bu bölümde, seçilmiş gazetelerin internet haber medyasında Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarıyla ilgili yer alan haberlerinin, haber şeması çerçevesinde oluşturulma biçimi, Van Dijk'ın (Akt. Şen, 2012: 159) geliştirdiği haber şeması kategorileri kapsamında incelenmiştir.

Örnekler;

"'Kürdistan' referandumunun resmi sonuçları açıklandı" (http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/(2017/09/27)

"Kuzey Irak'ta gayrimeşru referandumun sonuçları açıklandı" https://www.sabah.comtr/dunya/(2017/09/27/)

"IKBY referandumunun resmi sonuçları açıklandı"(http://www.haberturk.com/2017/09/27)

"Kuzey Irak'ta tartışmalı referandumun kesin sonuçları açıklandı"(http://www.hurriyet.com.tr/dunya/(2017/09/27)

"IKBY Referandumu Resmi Sonucu Açıklandı: Yüzde 92,73 Evet" (https://bianet.org/bianet/siyaset/(2017/09/27)

Çalışma kapsamında Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarının sonuçlandığı tarihte gazetelerin yayınlamış olduğu haberler değerlendirmeye alınmıştır. Bu kapsam gazetelerin referandum sonuçlarını haberleştirirken kullandıkları başlıklar incelemeye

alınmıştır. Bu noktada Kuzey Irak referandumuyla ilgili Cumhuriyet gazetesinin haber başlığında referandumu Kürdistan referandumu olarak ele alması, muhalefete yakınlığıyla bilinen gazetenin iktidarı eleştirme noktasında referandum sonuçlarını haberleştirdiğini söylememiz mümkündür. Ancak bu durumla haberin içeriğini yansıtmayan önyargılı muhalif bir tutum sergilemiştir. Sabah gazetesi ise, haber başlığında bu referandumu gayrimeşru olduğunu vurgulayarak bu seçimin resmi olmadığını vurgulamak istemiştir. Bu durumda iktidara yakın olan Sabah gazetesinin referanduma karşı çıktığından kaynaklanmaktadır. Haberleştirme noktasında bu haberleştirme de doğru olmayıp taraflı ve önyargılı bir sunum olmuştur. Habertürk, Hürriyet ve Bianet gazeteleri ise, sadece bilgilendirme noktasında başlıklarda seçimi sonuçlandığını ifade etmişlerdir. Bianet gazetesi ek olarak toplam evet oyu oranını da başlıkta belirterek referandumun büyük bir farkla kabul edildiğinin bilgilendirmesini yapmıştır.

Örnekler:

"Katalonya referandumunun resmi sonuçları açıklandı" (http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/) (2017/10/02)

"Katalonya referandum sonuçları açıklandı" (https://www.sabah.com.tr/aktuel/)(2017/10/02)

"Katalonya referandumunda ilk sonuçlar açıklandı: Yüzde 90 'Evet'"(http://www.haberturk.com/katalonya-referandumunda-ilk-sonuclaraciklandi/2017/10/ 02) (2017/10/02)

"Katalonya referandumunda bağımsızlığa "yüzde 90 evet""(http://www.hurriyet.com.tr/katalonya-referandumunda-bagimsizliga-yuzde-90-) (2017/10/02)

"Katalonya Bağımsızlık Kapısını Araladı" (https://m.bianet.org/bianet/siyaset/190251/) (2017/10/02)

Gazetelerin Katalonya referandumuyla ilgili haberlerin başlıkları incelendiğinde ise, Cumhuriyet ve Sabah gazeteleri Kuzey Irak referandumundan farklı olarak sadece bilgilendirme amacı güderek başlıklarda sonuçların açıklandığını belirtmişlerdir. Habertürk ve Hürriyet gazetesi de aynı şekilde sadece referandumun sonuçlandığını

bildirmiş ve ek olarak evet oyunun aldığı oranı belirterek, referandumun yüksek bir yüzdeyle kabul edildiği bilgisini vermiştir. Bianet gazetesi ise, referandumun sonuçlandığı bilgisini, "*katalonya bağımsızlık kapısını araladı"* başlığıyla vermiştir. Katalonya referandumunu da Kuzey Irak referandumunda olduğu gibi bağımsızlık kavramı üzerinden durum tanımlamasını gerçekleştirmiştir.

Van Dijk'ın söylem analizinin özet kısmında ayrıca bir giriş kısmı da bulunmaktadır. Giriş, başlığın hemen altında yer alan, bir cümle ya da paragraftan oluşan, haber metnine göre daha büyük punto ve koyu şekilde yazılan ilk metin kısmıdır. Giriş bölümünde konu ve konuya dair katılımcı vb durumlarda tam bir bilgi verilmemekte, sadece ana konu, taraflar ve yer ile ilgili olarak makro açıklamalarla konu ile ilgili direkt bilgiler verilmektedir. Van Dijk'e göre giriş bölümü okuyucunun haberi okuyup okumama kararını vermesinde çok etkilidir. Okuyucunun dikkatini bu çekmekte ve haberi okumaya bu bölüm yönlendirmektedir. Bunların yanında özet öğeleri olan, başlık ve girişin hatırlama ve yorumlama gibi bir işlevinin olması, başlık ve girişi haber şemasının önemli bir öğesi haline getirmektedir(Akt. Şen, 2012: 160).

Örnekler:

"Irak Kürt Bölgesel Yönetimi tarafından açıklanan resmi referandum sonuçlarına göre evet oyları yüzde 92.73, hayır oyları ise 7.27 olarak yer aldı." (http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/)(2017/09/27)

"IKBY Yüksek Seçim ve Referandum Komisyonu, anayasaya aykırı referandumda yüzde 92,73 evet oyu çıktığını açıkladı." (https://www.sabah.com.tr/dunya/) (2017/09/27)

"Irak Kürt Bölgesel Yönetimi seçim komisyonu, Pazar günü yapılan tartışmalı referandumun sonuçlarını açıkladı" (http://www.haberturk.com/irak-referandum-sonuclari-ikby-referandum-sonuclari-aciklandi/)(2017/09/27)

"Irak Kürt Bölgesel Yönetimi tarafından açıklanan resmi referandum sonuçlarına göre oy kullanan kişilerin yüzde 92.73'ü 'evet' oyu kullandı. Hayır oyu verenlerin oranı ise yüzde 7.27 oldu" (http://www.hurriyet.com.tr/dunya/)(2017/09/27)

"Katılımın yüzde 72 olduğu IKBY bağımsızlık referandumun resmi sonucu açıklandı. Kürdistan Bölgesi'nde ve idaresi dışındaki statüsü tartışmalı bölgelerde 25

Eylül'de yapılan bağımsızlık referandumunun sonuçları açıklandı." (https://bianet.org/bianet/siyaset/190173-ikby-referandumu-resmi-sonucu-aciklandi-yuzde-92-73-evet) (2017/09/27)

Yukarıda verilen örneklerde giriş bölümünde gazetelerin haberleri farklı anlamlandırma durumları görülmektedir. Bu bağlamda Cumhuriyet gazetesi haber başlığında iktidar eleştirisi tutumunu bırakıp, kavramlar üzerinden eleştiri gerçekleştirmeyip sadece bilgilendirme yoluna gitmiştir. Giriş bölümünde referandumun oy oranlarını paylaşarak tamamlamıştır. Sabah gazetesi ise, referanduma karşı duruş tutumunu devam ettirmiş ve bu referandumun anayasaya aykırı olduğunu giriş bölümünde belirtmiştir. Referandumun anayasaya aykırı olduğunun belirtilmesine rağmen referandum sonuçları vererek sonuç bilgilendirmesini gerçekleştirmiştir. Habertürk gazetesi yine tarafsız bir şekilde bilgilendirmesini gerçekleştirmiş olup sadece referandumun tartışmalı olduğu noktasına dikkat çekmiştir. Hürriyet gazetesi ise sadece referandum sonuçları ile ilgili bilgilendirmesini yaparak haberini gerçekleştirmiştir. Bianet gazetesi ise referandum sonuçları ile ilgili bilgilendirmesini yapıp başlıkta sadece Katalonya referandumu için kullandığı bağımsızlık kavramını bu defa girişte Kuzey Irak referandumu için de kullanmıştır.

Örnekler:

"Katalonya referandumunun resmi sonuçları açıklandı. Resmi sonuca göre 90.18 ile Evet"(http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/839665/Katalonya_ referandumu nun_resmi_sonuclari_aciklandi/)(2017/10/02)

"İspanya'nın Katalonya Özerk Bölgesi'nde düzenlenen referandumda, halkın yüzde 90'ı bağımsızlığa "evet" dedi." (https://www.sabah.com.tr/aktuel/2017/10/02 /katalonya-referandum-sonuclariaciklandi)(2017/10/02)

"Katalonya'da yapılan tartışmalı bağımsızlık referandumunda ilk sonuçlara göre yüzde 90 oranında 'evet' çıktı" (http://www.haberturk.com/katalonya-referandumunda-ilk-sonuclar-aciklandi-yuzde-90-evet-)(2017/10/02)

"İspanya'nın Katalonya Özerk Bölgesi'nde düzenlenen referandumda, halkın yüzde 90'ı bağımsızlığa "evet" dedi. Katalonya Özerk Yönetimi Başkanı CarlesPuigdemont, aldıkları sonucun kendilerine "bağımsız bir devlet kurma hakkı"

verdiğini açıkladı." (http://www.hurriyet.com.tr/katalonya-referandumunda-bagimsizliga-yuzde-90-) (2017/10/02)

"Katalonya Özerk Yönetimi Başkanı Puigdemont bağımsızlık referandumuna Madrid polisinin saldırısını kınadı ve kuracakları devletin bir "Cumhuriyet" olacağını söyledi."(https://m.bianet.org/bianet/siyaset/190251-puigdemont-katalonya-bagimsizlik-kapisini-araladi) (2017/10/02)

Katalonya referandumu ile ilgili haberlerin giriş bölümü incelendiğinde ise, gazeteler genel olarak referandumun rakamsal verilerine yer vermiştir. Ancak bunların yanında Sabah gazetesi katalonya'nın İspanya'nın özerk bir bölgesi olduğuna vurgu yapmıştır. Habertürk gazetesi ise, referandumun daha iyi anlaşılması ve okunması noktasında, başlıkta belirtmediği sürecin bağımsızlık referandumu süreci olduğunu girişte belirtmiştir. Hürriyet ve Bianet gazetesi ise durumu bir aktör üzerinden değerlendirmeyi tercih etmiştir. Aktör üzerinden oy kullanım sürecinde İspanya polisinin baskılarına haberde yer vermiştir.

3.6.2. Ana Olay

Özeti oluşturan başlık ve giriş bölümünden sonra, ana olay kategorisi gelmektedir. Bu kategoride, haberin konusuna dair bilgiler yerleştirilmektedir. Ancak bu bilgi tema, aktör, coğrafi yakınlık ve ideolojik duruş gibi durumlar üzerinden şekillenmekte ve gerçeklikten uzaklaşılmaktadır. Haberlerde sonralık prensibine hakim olup en önemli olayın son olay olduğu kabul edilmektedir.Bir söylem grubunun metinler arası uyumu, haber şeması kategorileri arasındaki uyum ile açıklanmaktadır (Van Dijk, 1986: 163).

Örnekler:

*"Bu referandum dünyanın tüm uyarılarına rağmen, başta komşular, İran, Türkiye olmak üzere bütün BM'ye tabi ülkeler bu referanduma karşı görüşlerini ortaya koydular. Bir inatlaşmaya gitti Irak'ın Kuzeyindeki bölgesel yönetim ve bu referandumu yapıyor. Biz açıkça ifade ettik, bu referandum gayri meşrudur, sonuçları tanınmayacaktır, yok hükmündedir."(*http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye /831067/Binali_Yildirim_dan_)(2017/09/25).

*"Muhtemel gelişmelerden, bu referanduma tek başına, halkına danışmadan karar veren, dünyada bütün milletlerin karşı çıktığı, BM de karşı olmasına rağmen bu referandumda inat eden Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi birinci derece sorumlu olacaktır. Belirli insanların, yöneticilerin hırsı, uçuk hayalleri yüzünden o bölge insanına, Kürt kardeşlerimize bu zulmü reva görenler, elbette bunun hesabını kendi halklarına başta olmak üzere, bu işe karşı çıkan herkese vereceklerdir. Onun için bu işlerin çözüm yolu; tek taraflı ve hiçbir şekilde ikazlara kulak asmadan gayri meşru bir referandum kararı değildir. Bu işin yolun oturup konuşmaktır. Sorunları müzakere edip, suhuletle ele almaktır."(*https://www.Sabah.com.tr/gundem/2017/09/25/gayri-mesrudur-yokhukmundedir)(2017/09/25).

"Başbakan Binali Yıldırım, AK Parti Mamak 6. Olağan İlçe Kongresi'nde konuştu. Başbakan Yıldırım, Kuzey Irak'taki referandum kararına ilişkin olarak, "Gayri meşrudur, yok hükmündedir" derken, "Bu referandum nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın hesabını bu yanlışlarda ısrar edenlerden soracağız" diye konuştu"(http://www.haberturk.com/1645308)(2017/09/25).

*"Kuzey Irak'ta yarın gerçekleştirilecek referandum; gayrimeşrudur, yok hükmündedir. Bu referandum sonrası yaşanacak muhtemel gelişmelerden bu referanduma karar veren Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi, birinci derecede sorumlu olacaktır" dedi."*http://www.hurriyet.com.tr/basbakan-yildirim-kuzey-irakta-gerceklestiril*-40588948)(*2017/09/25).

*"Gerek uluslararası hukuk, gerek Irak Anayasası bakımından her türlü hukuki temelden ve meşruiyetten yoksun olan bu girişimi tanımıyoruz. Açıklamada Türkiye'nin, IKBY'nin referandum konusunda sergilediği vahim hatanın bedeli olacağını dile getirdi."(*https://bianet.org/bianet/dunya/190091)(2017/09/25). .

Yukarıda görüldüğü üzere ana olay kapsamında tüm gazeteler Kuzey Irak referandumunu seçilen bir aktör, lider üzerinden değerlendirmiştir. Bu noktada Türkiye'nin Kuzey Irak referandumunu tanımadığı ve bu referandumun meşru olmadığı konusunda haberlerini gerçekleştirmişlerdir. Bu haberlerin oluşumunda durum iktidara yakınlık, ideolojik duruş milliyetçi bakış açısı gibi sebepler etkili olmuştur.

"İspanya'da Katalonya Özerk Bölgesi, Madrid merkezi hükümetinin başvurusuyla Anayasa Mahkemesi'den çıkan "anayasaya aykırı" kararına rağmen dün

bağımsızlık referandumuna gitti. Günlerdir Katalonya'da baskınlar düzenleyip seçim malzemelerine el koyan ve yetkilileri gözaltına alan İspanya güvenlik güçlerinin dün seçim merkezlerini basmasıyla çatışmalar çıktı. Polisin plastik mermi kullanması sonucu birkaç kişi gözünden ağır yaralandı. Katalan Hükümetine göre en az 844 kişiyaralandı, İspanya İçişleri Bakanlığı da 33 polis ve jandarmanın yaralandığını duyurdu."(http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/835554/Katalonya_da_referandum_savasi..._Secim_merkezleri_kapatildi__sandiktan_yuzde_90__Evet__cikti.html)(2017/10/02)

"İspanyol polisinin engellemeye çalıştığı Katalonya'da birçok seçim merkezi kapatıldı, sandıklara el konuldu. Bazı seçim merkezlerinde oy kullanmak için kuyruğa giren seçmenler, zorla dağıtıldı.İspanyol polisinin plastik mermi kullandığı olaylarda yüzlerce kişi yaralandı." (https://www.Sabah.com.tr/dunya/2017/10/02/katalonya-referandum-sonucu-yuzde-43-katilim-yuzde-90-evet) (2017/10/02)

*"Katalonya referandumu gergin başladı. Katalonya'da yasa dışı ilan edilmesine ve müdahalelere rağmen yapılan referandum sona erdi, seçim sırasında çıkan olaylarda 844 kişi yaralandı."(*http://www.haberturk.com/katalonya-referandumu-gergin-basladi-1655229) (2017/10/02)

"Katalonya yerel hükümeti olaylarda 761 kişinin yaralandığı duyuruldu. Sandıkların kapandığı ve 2.2 milyon kişinin oy kullandığı referandum sonrasında İspanya Başbakanı MarianoRajoy, 'Bugün Katalonya'da hiçbir bağımsızlık referandumu gerçekleşmedi' dedi."(http://www.hurriyet.com.tr/dunya/son-dakika-ispanyada-referandum-gerilimi-oy-verme-islemi-sona-erdi-40595929) (2017/10/02)

"Merkezi İspanya Hükümetinin baskılarına, polisin sandıklara el koymasına ve şiddet kullanmasına karşın rağmen 5 milyona yakın Katalan seçmenden 2.2 milyon seçmenin oy kullandığı açıklandı.Katalonya Özerk Bölgesi Hükümeti bugünkü bağımsızlık referandumu sırasında polisin müdahalesi sonucu yaralananların sayısının 844'e çıktığını açıkladı." (https://bianet.org/bianet/siyaset/190251-puigdemont-katalonya-bagimsizlik-kapisini-araladi). (2017/10/02)

Katalonya referandumunu ana olay kapsamında tüm gazetelerin haberleştirdiği seçin öncesi İspanyaHükümetiyle yaşanan sorunlar ele alınmıştır. İspanya Hükümetinin Katalan seçmenler üzerin kolluk gücünü kullanması tüm gazetelere yansımıştır. Bu

noktada bu örnekler Van Dijk'ın ana olay kategorisine uygundur. Gazetelerin çoğunluğu haberlerini referandumun anayasaya aykırılığı ve polisin orantısız gücü noktalarında oluşturmuştur. Bu kapsamda gazetelerin haber şemalarını tarafsız, nötr ve eşitlikçi bir anlayış oluşturduğunu söylemek mümkündür. Ancak Habertürk gazetesi polis müdahalesi demek yerine çıkan olaylar söylemini kullanmış polisin orantısız güç kullanımına değinmeyerek haber şemasını egemen bir anlayışla oluşturmuştur.

3.6.3.Arka Plan Bilgisi: Bağlam ve Tarih

Görüşlerin aktarıldığı kısa haberlerde arka plan bilgisine genel olarak yer verilmemektedir. Arka plan bilgisi, haberin nitelikli olması noktasında önemli ve haberin şematik uygunluğu noktasında da bir sağlamasıdır.

Örnekler:

"Referandum ister şimdi isterse gelecekte ve ister Kürdistan isterse diğer bölgelerde yapılsın bunu kökünden reddediyoruz. Referandumun ertelenmesi değil, tamamen iptal edilmesi gerekir" ifadelerini kullandı" (http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/827415/ibadi__Referandumla_ilgili_ferahlatici_gelismeler_yasanabilir.html)(2017/09/26).

"Irak Kürt Bölgesel Yönetimi, Bağdat'ın 'Anayasaya aykırı ve yok hükmündedir' dediği referandumu dün gerçekleştirdi. Mesud Barzani, 12 bin sandık ve 5 milyon 200 bin kayıtlı seçmenle dünyanın gözü önünde 'bağımsızlık tiyatrosu' oynadı" (https://www.Sabah.com.tr/aktuel/2017/09/26/Kuzey-Irakta-gayrimesru-referandum-yapildi) (2017/09/26).

*"IKBY, Bağdat ile ciddi diyaloğa girip Irak'ın birliğini güçlendirmek için anayasaya aykırı referandumun sonuçlarını iptal etmeli denildi."(*http://www.haberturk.com/Irak-once-referandumu-iptal-edin-sonra-konusalim1656318) (2017/09/26).

"Bu referandum, Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi'nin hiçbir sorununa çözüm getirmeyecek. Bu referandum, Merkezi Irak Yönetimi ile Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi arasındaki hiçbir meseleyi çözmeyecek. Bu referandum, bölgede var olan istikrarsızlığı, otorite boşluğunu ve kaosu daha fazla körükleyecek ve bunun bedelini orada yaşayan

insanlar ödeyecek." (http://www.hurriyet.com.tr/basbakan-yildirim-kuzey-irakta-gerc eklestiril-40588948) (2017/09/26).

"Kürt kardeşlerin başvurduğu referandum ve diğer konuların anayasal bir çerçeveye ihtiyacı var. Eğer anayasal bir çerçeve sağlanırsa atacakları adım kabul görür. Ancak anayasaya aykırı bir adım atılırsa hem kendileri hem de Irak için soruna yol açabilir.Sorun diline dönmek istemiyoruz. Gerekirse anayasa; referandum ve kendi kaderini tayin etme hakkını sağlayacak şekilde gözden geçirilsin." (https://m.bianet.org/bianet/siyaset/189903-ikby-referanduma-dogru-iran-Irak-turkiye-den-sert-aciklamalar) (2017/09/26).

Yukarıdaki örneklerden de görüleceği gibi, Cumhuriyet, Sabah ve Habertürkgazetelerindeki haberlerde arka plan bilgisi eksik bırakılmış, hareketin siyasi aktörler tarafından o andaki güncel yorumlanışına ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Siyasi bir aktörün açıklamaları üzerinden üç gazetede referandum sürecinin sonlandırılması noktasında haberlerini gerçekleştirmiştir. Ancak bu durum siyasi, ekonomik, anayasal arka planıyla ilgilenilmemiştir. Sadece Bianet gazetesinde referandumun neden iptal edilmesi ve yapılması gerekenler noktasında bilgilendirme yapan bir haber hazırlayarak arka plan temsilini kısmen de olsa gerçekleştirmiştir. Bu noktada gazetelerin tarih ve geçmiş olay noktasında da eksik kalmalarından ötürü uygun bir haber şeması oluşturamamışlardır.

Örnekler:

*"İspanya yüksek mahkemesinin aksi yöndeki kararına karşın toplanan Katalonya Parlamentosu'nun oturumunun açılışında konuşan Puigdemont, İspanya Hükümeti ile konuyu görüşebilmek için bağımsızlık ilanının ertelenmesi gerektiğini söyledi"(*http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/841943/) (2017/10/11)

"Katalonya'nınCumhuriyet yönetiminde bir devlet olması için halkın bana verdiği yetkiyi üstleniyorum. Ama İspanyol Hükümeti ile diyalog kapısını açmak için bağımsızlık ilanını askıya alıyorum."(https://www.Sabah.com.tr/dunya/2017/10/11/katalonya-bagimsizlik-ilanini-askiya-aldi) (2017/10/11)

"İspanya Hükümeti ile konuyu görüşebilmek için bağımsızlık ilanının ertelenmesi gerektiğini söyledi. Katalonya'da 1 Ekim'de düzenlenen referanduma

katılan seçmenlerin yüzde 90'ı bağımsızlığa "evet" dedi." (http://www.haberturk.com/katalonya-krizinde-tarihi-gun-bagimsizlik-ilani-bekleniyor-1666683) (2017/10/11)

İspanya'nın doğusundaki Katalonya Özerk Yönetim Hükümeti Başkanı Carles Puigdemont, bağımsızlık ilanını askıya aldıklarını açıkladı." (http://www.hurriyet.com.tr/dunya/son-dakika-carles-puigdemont-bagimsizlik-ilanini-askiya-aliyorum-40606343) (2017/10/11)

"*Puigdemont konuşmayı Katalonya Parlamentosu'nun bağımsızlık ilanını görüşmek için düzenlediği oturumun açılışında yaptı. İspanya Hükümetiyle diyaloğu sürdürmek için bağımsızlığın askıya alınması gerektiğine karar verdiğini söyledi. Puigdemont'un bağımsızlık ilanından geri adım atmasını "AB'den gelen telefonlar susmadı" diyerek açıkladı"* (https://bianet.org/bianet/siyaset/190482-katalonya-baskani-bagimsizlikilanini-ertelemeyi-onerdi). (2017/10/11)

Yukarıda verilen örneklerde Katalan parlamentosunun referandum sonuçlarını askıya alış sürecini tüm gazetelerin gündeme taşıyıp haberleştirdikleri görülmektedir. Bu noktada bu haberler arka plan bilgisi noktasında değerlendirmeye dahil edilmiştir. Katalonya referandumunun askıya alınmasını kararının nedeni ve bu kararın hedefinin ne olduğu noktasında tüm gazeteler bilgilendirme amacını gerçekleştirmiştir. Bu neden kısmen de olsa kararın arka planını oluşturmaktadır. Bianet gazetesi bu konuda diğer gazetelerden daha açıklayıcı ve daha geniş haber kaynağı belirtmeyi seçmiştir. Bunlarla birlikte gazeteler, Van Dijk'ın bağlam tanımına uymakla birlikte, tarih ve geçmiş olay açıklamalarının ve bağlamın belirli açılardan yeterli olmaması nedeniyle uygun bir haber şeması kategorisi oluşturmamıştır.

SONUÇ

"Kendi kaderini tayin etme" hakkı olarak da ifade edilen self-determinasyon, insanların geleceklerini özgürce belirleme hakkı olarak da ortaya çıkmıştır (Yüce, 2008: 4). Kendi kaderini tayin etme hakkı yani self-determinasyon uluslararası sözleşmeler, antlaşmalar da, uluslar arası hukukta yer alsa da dünya genelinde tam olarak oturmamış, işlevleri kesin bir şekilde açıklanmamış, ulus-devletlerin çıkarlarını gözeterek benimsedikleri bir kavramdır. İlk uygulandığı dönemlerde sadece sömürü altındaki devletlerin, sömürü düzeninden kurtulmaları için uygulanan self-determinasyon, günümüzde de ulus- devletlerin sadece bu anlayışla devam etmesini istediği bir olgudur. Günümüzde de sadece sömürü altındaki devletler bağlamında uygulanmaya çalışılmaktadır. Ulus-devletler tarafından bu kavram ırksal, etnik ya da bölgesel çoğunluk gibi noktalarda bu hakkın kullanılmasına izin verilmemektedir.

Bu çalışmada da kuramsal çerçeve de medya siyaset ilişkisi ele alınmış olup, siyasette medyanın etkinliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu noktada yakın zaman gerçekleşmiş olan Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarının Türk basınında milliyetçilik yeniden üretimi noktasında nasıl değerlendirildiği incelenmiştir. Ayrıca Kuzey Irak ve Katalonya referandumlarının Türk basınında self-determinasyon bağlamında ele alınıp alınmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Milliyetçilik söylemini en çok yeniden üreten, millet olma halini en çok dillendirenler olarak siyasetçiler, elektronik çağda tanıdık aktörlerdir ve sürekli olarak gazetelerde ve televizyon ekranlarında görünürler. Bunun yanında siyasiler bir yandan millete hitap ederken diğer yandan da 'biz' retoriğini kullanarak millet adına konuştuklarını iddia ederler. Ulusal bağlam üzerine oturan, ulusun mecazi bakışları altında var olan ve temsil pratiğinde kullanılan siyasi söylem, tipik olarak milletliği dalgalandırır (Billig, 2002:114-117). Medya da bu söylemsel alanda, haber değeri atfedilen siyasilerin söylemlerini ikincil tanımlayıcılar olarak kurgular ve temsil eder. Fakat, medya sadece siyasi söylemleri aktarırken değil, her tür içeriğinde milliyetçilik söylemini yeniden üreterek onu doğallaştırır (Durur, 2011: 46).

Bu kapsamda da Türk basınını temsilen seçilen Cumhuriyet, Sabah, Habertürk ve Bianet gazetelerinden araştırma dahilinde elde edilen sonuçlar medyanın belirli konularda milliyetçiliği yeniden ürettiğini göstermektedir.

İnceleme sonucunda ilk elde edilen sonuç haberlerin genelinin lider görüşleri üzerinden gerçekleştiğidir. Çoğunluğu konunun tarafı olan ülke liderleri oluştursa da, diğer ülke liderleri de haberlerde yoğun olarak yer almıştır. Haberlerde yer verilen bütün liderler Kuzey Irak ve Katalonya bağımsızlık referandumlarını ulus devlet ve milliyetçilik bilinci üzerinden meşru ve doğru bulmamışlardır. Bağımsızlık referandumları gerçekleşmeden önce yapılmaması konusunda, gerçekleşmesinden sonra da iptal edilmemesi noktasında görüş bildirmişlerdir. Bu durum tüm gazetelerde benzer şekillerde gerçekleştiği gözlemlenmiştir.

Haberlerin incelenmesinden elde edilen bir diğer sonuç ise, haberlerde kullanılan kavramların incelenmesi sonucu self-determinasyon kavramının hiç kullanılmadığı görülmüştür. Az da olsa sadece Bianet ve Cumhuriyet gazetesinde self-determinasyon kavramı kullanımına rastlanmıştır. Cumhuriyet gazetesi ayrıca az olan bu self-determinasyon kavramı kullanımını sadece Katalonya bağımsızlık referandumu için gerçekleştirmiştir. Bu az da olsa kullanma durumu ve self-determinasyon kavramının kullanılmaması durumu yine bağımsızlık referandumlarının self-determinasyon bağlamında ele alınmadığını göstermektedir. Bu durumlarda milliyetçi tutum sonucunda kaynaklanmaktadır.

Türk basınının ve görüşleri alınan Türk liderlerin özellikle Kuzey Irak bağımsızlık referandumuna karşı daha sert olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum komşu ülke olması ve iç siyasetine değen bir konu olmasından ötürü, ulus-devlet ve milliyetçi bir bilinçle hareket etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu bahsedilen durumlar çalışmanın içerik analizinin sonuçları olup, eleştirel söylem analizinde de benzer bir durum söz konusudur.

Çalışma kapsamında yapılan incelemenin genel sonucu ise, Kuzey Irak ve Katalonya bağımsızlık referandumlarının, Türk basınında self determinasyon bağlamında ele alınmadığı, bağımsızlık referandumlarının ulus-devlet ve milliyetçilik bilinciyle değerlendirildiği, referandumların arka planına, nedenlerine kesinlikle değinilmediği sonucu çıkarılmıştır. Türk basınıKuzey Irak referandumuna milliyetçi reflekslerle yaklaşırken, Katalonya referandumuna daha nötr bir yaklaşım sergilemiştir. Kuzey Irak referandumunun direkt olarak Türkiye'nin iç siyasetini ilgilendiriyor olması, basının milliyetçi tutumunu açıklamaktadır.Bu durum ayrıca medyada milliyetçiliğin yeniden üretildiğini, medyanın benzer konuları farklı şekillerde ve farklı kavramlar

üzerinden yorumladığını ortaya koymaktadır.Haberlerde egemen ideolojinin çıkarlarının benimsendiği görülmüştür. Toplumsal gerçeklikler ve ulusal haklar bağlamında haberler yaratılmamış, yerine medyanın gerçekliği yeniden üretme işlevi kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

ARABACI, C. (2004) Basın ve Siyaset Üzerine…, Medyada Yeni Yaklaşımlar Konya: Eğitim Yayınları, 109.

ARAR, Yurdagül B. ve BİLGİN, Nuri (2010). Gazetelerde Ötekileştirme Pratikleri: Türk Basını Üzerine Bir İnceleme, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 30.

ARSLAN, A. (2001), "Türk Medya Elitleri: Bir Durum Tespiti", Sosyoloji Araştırmaları dergisi, sayı: 8, sayfa: 135.

AZİZ, A. (2014). "Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri", Ankara, Nobel Akademi.

BALCI, Ş. ve BEKİROĞLU, O. (2012). İçerikten Anlama Giden Bir Tünel Olarak İçerik Çözümlemesi: 2011 Genel Seçimleri'nde AK Parti TV Reklamları Üzerine Bir Araştırma. 268-323, Ankara, Ütopya Yayınevi.

BEKTAŞ, A. (2002), Siyasal Propaganda, İstanbul, Bağlam Yayınları.

BILLIG, Michael (2002). Banal Milliyetçilik (Çev. Cem Şişkolar), İstanbul: Gelenek Yayınları.

BİNARK, M. ve GÜNGÖR, N. (1993). TV ve Basında Haberler:Karşılaştırmalı İçerik Çözümlemesi, *Amme İdaresi Dergisi*, 6(3), 125-151.

BOSTANCI, N. (1998). *Siyaset Medya ve Ötesi*, Vadi Yayınları, Ankara.

BÜYÜKKANTARCIOĞLU, S. N. (2012). Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi, (Ed: Ömer Özer), *Haberi Eleştirmek*, Konya, Literatürk Yay.

CANGÖZ, İ. (1999). Kitle İletişim Kurumlarında Etki Sorunsalı ve Bir İzleyici Araştırması, *Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Enstitüsü,* Eskişehir

CHOMSKY, N. (1999). *Medya Gerçeği*, Çev. Osman Akınhay, 4. Basım, İstanbul, Everest Yayınları.

ÇAPLI, B. (2002). *Medya ve Etik*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

ÇOBAN, B. (2003). Söylem, İdeoloji ve Eylem: İktidar ve Muhalefet Arasındaki Mücadeleyi Çözümleme Denemesi, *Söylem ve İdeoloji*, (Haz: Barış Çoban, Zeynep Özarslan), İstanbul, Su Yay.

ÇOBAN, Barış (2007). Medyanın Milliyetçi Söylemi: Medya, Öteki ve Şiddet, Uluslararası Medya ve Siyaset Sempozyumu, Ege Üniversitesi, s.551-562.

ÇOBAN, B. (2014). ""İktidar"ın "Medya"sı", Medya Ve İktidar: Hegemonya, Statüko, Direniş , Evrensel Kültür Kitaplığı, Evrensel Basım Yayın.

DALEN, A. (2012). "Structural Bias in Cross-National Prespective: How PoliticalSystemsandJournalismCulturesInfluenceGovernmentDominance in the News", *The International Journal of Press/Politics,* 2012 17: 32.

DOGANAY, Ü. (2003). Demokratik Usuller Üzerine Yeniden Düşünmek, 1. Baskı,İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

DURGUN, B. G. & YAMAN, H. (2017). *İdeoloji, Dil ve Sembol Bağlamında Medya ve Siyaset*, Akademik Hassasiyetler Dergisi, Cilt: 4 Sayı: 7.

DURSUN, Ç. (2001), TV Haberlerinde İdeoloji, Ankara, İmge Kitabevi.

DURUR KÜÇÜK E. ve BAKAR, H. (2016). "Futbolda Milliyetçilik: 2008 Avrupa Futbol Şampiyonası Haberlerine Yönelik Söylem Analizi" Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt: 4 Sayı:2

DUVERGER, M. (1980). *Metodoloji Açısından Sosyal Bilimlere Giriş*, (Çev: Ünsal Oskay), İstanbul, Bilgi Yayınevi.

FİSKE, J. (2014). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çev: Süleyman İrvan). Ankara: Pharmakon Yayınevi.

HAZAR, Ç. M. (2008) Medya ve Siyasal Sistemin Kaos Yorumu, Medya ve Siyaset (Editör: Zülfikar Damlapınar), Konya: Eğitim Yayınları, 254.

HERMAN, E. ve N. CHOMSKY (2006), Rızanın İmalâtı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği, İstanbul, Aram Yayınları.

İNAL, A. (1995). Yazılı Basın Haberlerinde Yapısal Yanlılık Sorunu. *Toplum ve Bilim*, 67, 111-134.

İNAL, A. (1996). *Haberi Okumak*, İstanbul, Temuçin Yayınları

İNAN, A. (1969). Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları XVI. Seri-Sa.9.

KARADUMAN, S. (2017). Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 31-46.

KILIÇ, S. (2011), "Antalya'daki Yerel Gazetelerin Siyasal Yanlılık Açısından İncelenmesi", Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, sayı 2

KOÇAK, A., ve ARUN, Ö. (2006), İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4(3), 21-28.

KÖKER, Eser ve DOĞANAY, Ülkü (2010), Irkçı Değilim Ama… Yazılı Basında Irkçı-Ayrımcı Söylemler, Ankara: İHOP Yayını.

MUMBY, K. D. (2004), İdeoloji ve Anlamın Toplumsal İnşası: Bir İletişim Bakış Açısı. *Doğu Batı: İdeolojiler*, 3, 123-141.

OKTAY, M. (2002), *Politikada Halkla İlişkiler*, Derin Yayınları, İstanbul.

ÖZER, Ö. (2011), *Haber Söylem İdeoloji, Eleştirel Haber Çözümlemeleri,* Konya, Literatürk Yay.

ÖZER, Ö. (2015), TeunAdrian v. Dijk'ın Örneğinde Eleştirel Söylem Çözümlemesi, *İletişim Araştırmalarında Yöntemler,* Konya, Literatürk Yay.

SMITH, A. D (2007), *Milli Kimlik*, Çev, Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul.

SMITH, A. D. (1999), *Milli Kimlik,* (Çev. Bahadır Sina Şener), İstanbul:İletişim Yayınları.

ŞEN, Y. F. (2004), Globalleşme Surecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus-Devlet, Ankara: Yargı Yayınevi.

SÖZEN, E. (2004), *Kertenkele Mantığı*, Birey Yayıncılık, İstanbul.

TOKGÖZ, O. (1983), *İletişim ve Toplum Sorunları*, Ankara, UNESCO/Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.

UZUN, R. (2014), Medya-Siyaset İlişkileri: Türkiye'de Savunucu Gazetecilik Olgusunun İncelenmesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 39 / Güz 2014

UZUN, R.(2011), *İletişim Etiği: Sorunlar ve Sorumluluklar*, Ankara: Dipnot Yayınları.

ÜŞÜR, S. S. (1997), *İdeolojinin Serüveni Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*, Ankara, İmge Kitabevi.

VAN DIJK, A. T. (2003), *Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yaklaşım, (*Çev: N. Ateş,) İstanbul, Su Yayınları.

VAN DIJK, A. T. (2015), Critical Discourse Analysis, TheHandbook of

Discourse Analysis, Second Edition, (EditedbyDeborahTannen, Heidi E. Hamilton, andDeborahSchiffrin, John Wiley&Sons), Inc. Published.

YILDIRIM, B. (2015), İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları. (Ed: Besim Yıldırım), *İletişim Araştırmalarında Yöntemler: Uygulama ve Örneklerle,* 105-155, Konya, Literatürk Akademia.

YURT, A. (2009), "self-determinasyon ekseninde bağımsız kosova'nın doğuşu" Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

YÜCE, C. (2008), "Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon İlkesi ve Günümüz Uygulamaları" Karadeniz Teknik Üni., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

YÜKSEL, E. (2001) ,*Medyanın Gündem Belirleme Gücü*, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

EKLER

Ek 1. Orjinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Sezer YILDIZ
Öğrenci Numarası	142209112
Enstitü Anabilim Dalı	İletişim Bilimleri
Programı	Yüksek Lisans
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. A. Fulya ŞEN
Tez Başlığı (Türkçe)	Ulus-Devlet, Milliyetçilik ve Basın: Self-Determinasyon Bağlamında Kuzey Irak ve Katalonya Referandumlarının Türk Basınındaki Temsili

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 74 sayfalık kısmına ilişkin, 26/06/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 22'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
2- Kaynakça hariç
3- Alıntılar hariç/dâhil
4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.
Gereğini saygılarımla arz ederim.

Doç. Dr. A. Fulya ŞEN
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ile birlikte enstitüye teslim edilir.

İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZGEÇMİŞ

1990 Yılının Haziran ayında Gaziantep'te dünyaya geldim. İlk ve Ortaöğrenimimi Gaziantep'te tamamladım. Öncelikle Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Meslek Yüksek Okulunda başladığım üniversite hayatıma, Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümünden mezun olarak lisans hayatımı tamamladım. Şu anda mezun olduğum Fırat Üniversitesinin Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım.